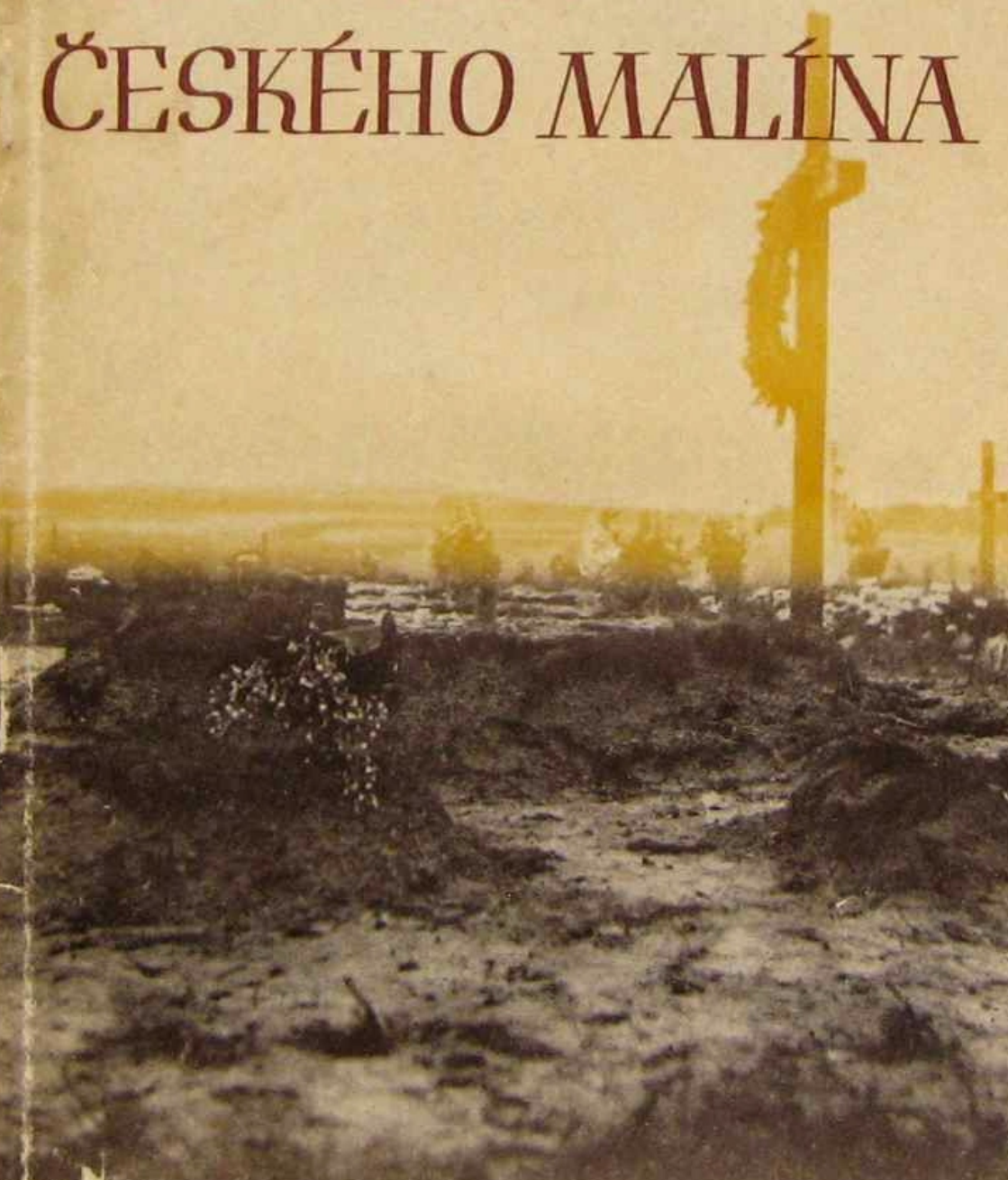

J.A. Martinovský

KRONIKA ČESKÉHO MALÍNA

J. A. MARTINOVSKÝ

KRONIKA ČESKÉHO MALÍNA

1945

MINISTERSTVO INFORMACÍ

II. vydání v červenci 1945

Veškerá práva vyhrazena

Reedici výše uvedeného vydání pro zveřejnění na internetových stránkách Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel u příležitosti

70. výročí malínské tragédie s laskavým svolením

paní Dariny Martinovské,

dcery autora knihy Josefa Aloisoviče Martinovského.

Reedice knihy je určena pouze pro čtení na obrazovkách počítačů bez možnosti tisku.

Reedici vytvořil z původní knihy autora J. A. Martinovského Petr Sazeček.
Byl zachován originální obsah a text bez úprav.

Brno

únor 2013

Obsah

ČESKÝ MALÍN PŘED SVĚTOVOU VÁLKOU	8
První doba po přistěhování. 1870-90	8
Přechod na pravoslaví. 1889-95	11
Zlepšení hmotných poměrů. 1895-1914	13
MALÍN ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	20
Rakušáci v Malíně	23
Rakušáci v Malíně po druhé	23
Malínští v „plenu“. 1915-18	26
MALÍN POD POLSKEM	29
Česká matice školská a Sbor dobrovolných hasičů	33
První pokus o zřízení pošty	35
Sbírky na školství a ČMŠ	36
Zájezd do Zborova u příležitosti desátého výročí zborovské bitvy	36
Rok 1928	36
Škola a školství v Malíně	37
Desetiletí odboru ČMŠ v Malíně	41
Styky s vlastní	41
Družstevnictví	43
Stavba silnice	44
Oprava hřbitova	45
Požár v Malíně	45
Škola a čeští učitelé po Švarcovi. 1936	46
Vzpomínka na X. všesokolský slet v Praze, 28. VI. - 13. VII. 1938	47

Ohlas Mnichova v Malíně	48
Pošta a telefon	49
DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA	51
Příchod Sovětů	51
Válka německo-sovětská. 1941	52
Teror. Národnostní poměry za Němců.	53
ZKÁZA MALÍNA	55

„Smrt německým vetřelcům!“

Čím dále šel voják v boji s nacistickou hordou, tím strašněji se v něm ozývalo toto drtivé heslo velké vlastenecké války. Voják těžce polykal vyprahlým hrdlem překypující bol. Bol živil nenávist, nenávist kanula do srdce, které sílilo paže vojáků, mstitelů a soudců.

„Smrt německým vetřelcům!“ Smrt žhářům, vrahům a násilníkům, smrt německým banditům, nesmyslné vraždícím děti a ženy, starce, bezbranné oběti...

Nesmyslně? Je možno říci, že Němci vraždili z nesmyslné krutosti a zhovadilosti?

Desetitisíce zavražděných Kyjevanů v Babím Jaru...

Katyn...

Čtyřicet brodeckých děvčat, uvázaných nahých ve vánoční noc ke kolům plotu...

Lidice...

Studně u Charkova, zaházené mrtvolkami dětí...

Majdanek...

Český Malín...

To nebylo nesmyslné vraždění. Krev obětí vyvolává obrysy úmyslu, úmyslu, plánu německých fašistů.

Vyhubit ty, kteří jsou anebo by se mohli stát nebezpečnými pro nacistické násilí. Podlomit živoucí sílu napadených národů. Podhlodat kořeny mocného kmene slovanských národů. Ostatní poděsit a zastrašit mořem krve, barbarstvím, mukami. Srazit na kolena, stlačit hlavy do prachu, nepokorné zrubat.

Voják znal úmysly vrahů, znal plány maniaků. Šel a bojoval. Věděl, že tyto plány a úmysly se nezdaří jen tehdy, když bude důsledně provádět heslo: „Smrt německým vetřelcům!“

Dvakrát už spadlo listí na trosky Českého Malína a hroby zavražděných. Po druhé rozjímáme nad hroby malínských mučedníků: čím se provinili proti nacismu? Bouřili se? Odpírali poslušnost? Poskytovali pomoc antifašistickým bojovníkům?

Ne žili mírně a klidně, žili v tom neprudkém ovzduší, páchnoucím po jasmínech a orané zemi, které vás obklopuje při čtení této prosté kroniky.

A najednou na oranici, na úběl jasmínů stříkne krev, šlehne plamen, pšenice začpí kouřem...

Rozjímejte nad Malínem! Rozjímejte nad kostmi matek a dětí!

Rozjímejte nad ohořelými knihami!

Se zuby zaťatými strhnete pokoru s duše, a uctíte boj a svatou nenávist.

„Smrt německým vetřelcům!“

To tloukla kopyta koní rudoarmějců, osvobozujících trosky Malína.

Tak hřměla děla, obsluhovaná hrstkou zbylých malínských mužů.

Smrt vetřelcům, smrt všem, kteří by chtěli sáhnout na naši zemi, na náš život, na naši svobodu.

Kpt. Mareš

27. VI. 1945

ČESKÝ MALÍN PŘED SVĚTOVOU VÁLKOU

První doba po přistěhování. 1870-90

Když naši dědové před 73 lety přišli z vlasti založit tuto osadu, netušili, jaký hrůzný osud ji stihne.

Právě o velikonočních r. 1870 vypravilo se z krajů okresu lounského, žateckého a rakovnického, většinou z Domoušic, Konětop, Solopysk a Pnětluk, asi 20 rodin na cestu do Ruska. Do Brodu jeli vlakem. Z Brodu do Dubna trvala cesta déle nežli z Čech do této poslední rakouské železniční stanice, neboť se jelo povozy po neschůdných, blátivých cestách ruské Volyně. Tenkrát Rusové železnici do Brodu teprve stavěli. Silnic také ještě nebylo.

Do Dubna dorazili vystěhovalci na ruské velikonoce. Ihned různí dohazovači, jimiž se Dubno tehdy jen hemžilo, nabízeli našim krajanům koupi Malína. Utvořená komise tam zajela, aby prohlédla půdu na místě. Našla zde většinou nepěstěný les a pole zarostlá rmenem a travou. Komise zakoupila 1200 morgů pozemků od polského statkáře Kazimíra Slivinského po 20 rublech za morg. Tento jeho majetek se nazýval Malín - odtud název naší osady. Větší část jeho majetku připadla však Ukrajincům podle zákona z roku 1861 rušícího robotu.

Ostatní přistěhovalecké rodiny čekaly v Dubně. Bez přístřeší, neznali jazyka, obtěžováni dohazovači a podezřelými lidmi, Češi skoro již litovali, že vyjeli z vlasti. A však touha po vlastní hroudě odolávala všem těmto trampotám a nesnázím. S vytrvalostí a sebezapřením snášeli naši lidé všechny nevýhody a strasti vystěhovalců. Byli si vědomi, že každý začátek je těžký. A byly ty začátky nejen těžké, ale často nesnesitelné.

Zatím, než komise zakoupila Malín a než se vrátila zpět do Dubna, přijelo ještě několik rodin z týchž krajů, t. j. z Žatecka, Lounska a Rakovnicka, a přidaly se k první skupině. Prvními kupci půdy a zakladateli Českého Malína byli: Václav Cibulka z Pnětluk, Emil Řepík, Karel Najmon, Josef Vígner, Josef Studený, Ferdinand Re z Domoušic, Martin Bešta, Jiří Činka, Václav Činka, Josef Re,

Jan Krámský, Jan Jand'ourek, František Jand'ourek, Karel Hrádek, Jan Mendlík, Oulický, Minařík, Myšák, Glanc, Kubiček aj.

Prvním starostou Malína byl Glanc. Kupující komise ihned po zakoupení pozemku určila místo pro osadu. Plánovitě a účelně rozdělila pozemek, na kterém měl stát Malín, a vymezila parcely pro jednotlivé hospodáře. Pro obec bylo vybráno místo co nejrovnější a byly vyměřeny dvě široké, jako šňůra rovné ulice, Velká a Malá strana. Posléze, když se Malín rozrůstal, přibýly ještě dvě ulice užší. Svou krásnou polohou a plánovitými, do čtverce rozmístěnými pěknými ulicemi, později tonoucími v zeleni zahrad, vyjímал se Malín krásně mezi svými družkami, ostatními českými vískami na Volyni.

Místní obyvatelstvo se dívalo na české přistěhovalce s nedůvěrou. Namítalo se často, že jim Češi odebrali nejlepší půdu. Češi však půdu pravoplatně koupili a také řádně, včas a dobře zaplatili. Jako jinde, tak i v Malíně koupili Češi zároveň s ornou půdou a loukami dost nepěstěných lesů, které bylo nutno co nejdříve vykácet, aby bylo více orné půdy. To bylo práce, lopocení a dřiny, než se pole, dosud ležící ladem, a role po vykácených lesích staly tou pověstně úrodnou volyňskou půdou. Pak teprve uživily rodinu.

I ubytování našich přistěhovalců. v prvních letech po přistěhování bylo nesnadné, neboť obytných stavení nebylo. První malínští občané bydleli ve stájích, kolnách a stodolách, napolo rozbořených zbytcích majetku bývalého polského statkáře. Největší stáj byla na Velké straně, kde rostla a dosud roste planá hruška, nyní u hospodáře A. Minaříka. Tam se ubytoval největší počet rodin.

Při rozdělování a rozmnožování pozemku Malínští nezapomněli ponechat obecní parcelu o výměře asi 2 ha pro budovu školy, pro hasičské skladiště a jiné obecní budovy.

Na obecním pozemku bylo zasazeno několik lip na památku založení české osady. Do nynějška se zachovala na této obecní parcele jen jedna lípa, stojící před starou malínskou školní budovou. Také na hřbitově, vzdáleném asi půl km od vsi, zasázeli Malínští lípy, které dosud hrdě střeží věčný spánek zemřelých malínských

obyvatelů. Dřímou tam věčný sen i poslední oběti malínského dramatu, jakoby kolébány tajemným šuměním slovanských lip.

Jako obecní majetek bylo ponecháno nikým nezakoupených 16 ha lesa a asi 4 ha orné půdy. Později tu byla vybudována obecní cihelna.

Ihned po rozměření a rozdělení pozemků (každý si koupil, kolik chtěl a kolik mu jeho úspory z vlasti dovolovaly) přistoupil každý hospodář k úpravě a obdělávání nového hospodářství.

S chutí a nadějí na lepší budoucnost se každý chopil práce. Té se našinec nelekal - jen aby vydala očekávané ovoce: spokojený život a blahobyt pro sebe a rodinu! Proto opustili milovanou vlast! Šli do ciziny, šli v neznámo, šli za tím, co jim vlast nemohla dát, za půdou.

Práce byla heslem našich přistěhovalců a také vydala hojné plody. Pravda, ne ihned. Nepřišel šmahem ten pověstný blahobyt Čechů. Naši předkové se mnoho a těžce napracovali, chtějící zanechat svým dětem pěkně zařízená hospodářství.

Za několik let tam, kde kdysi rostl divoký les a travou zarostlá pole, která podle mínění domácích lidí nestála za obdělávání, rostlo krásné obilí, jež se značně lišilo od tehdejší zanedbané sklizně Ukrajinců. Na Malíně vyrůstaly jedna za druhou chmelnice, podle kterých se obvykle poznávalo, že v této osadě jsou čeští přistěhovalci. Rostly ovocné zahrady. Naši první malínští přistěhovalci, neznámo proč, pěstovali z počátku v ovocných sadech mnoho hrušní. Okolní Ukrajinci sadů neměli, proto vždy v létě táhli do Malína, aby si vzácné ovoce od Čechů koupili anebo vyměnili. Od toho Ukrajinci dlouhou dobu nenazývali Malín jinak než „Hrušky“ nebo „Na hruškách“. Někteří snad ani neznali správný název vesnice.

Stavěly se domy a domečky z počátku o jedné, nanejvýš dvou světnicích, skromné, uspokojující jen nezbytnou potřebu bydlení. Před domky kvetly zahrádky.

Malín se vzmáhal a obohacoval, stával se během času tím známým volyňským Malínem, krásnou českou vískou. Do Malína se pak přistěhovalo ještě mnoho rodin z jiných českých osad

na Ukrajině, kde byly prozatím na tak zvaném „pachtu“ (nájmu). Dověděly se totiž, že někteří malínští občané, kteří měli mnoho zakoupené půdy, rádi by ji odprodali. Odkoupily od nich tedy část pozemků a přistěhovaly se tam, chtějíce mít raději vlastní půdu než žít v nájmu. Obyvatelů Malína přibývalo každým rokem.

Jakmile první přistěhovalecké svízele trochu pominuly, Malínští hned pomýšleli na stavbu školy. Prozatím vyučoval učitel Jar. Vigner v soukromých bytech na Velké straně u Nováků a na Malé straně u Jand'ourků. Žáků bylo tehdy v Malíně velmi málo. Učitel Vigner působil v Malíně 21 let. Škola byla postavena asi za pět let po vzniku Českého Malína a byla to zatím jednotřídka, kde se děti střídaly podle věku dopoledne a odpoledne. V roce 1890 byla postátněna a do školy přišel ještě jeden učitel, Rus. Potom Vigner učil již jen českému jazyku jako předmětu.

Přechod na pravoslaví. 1889-95

Malínští byli většinou katolického vyznání. První dobu carská vláda toto náboženství trpěla, avšak po smrti cara Alexandra II. si vzpomněl známý reakcionář, předseda pravoslavného synodu Pobědonoscev, že má na Volyni několik tisíc Čechů, které je zapotřebí obrátit na pravoslavnou víru. Ruská vláda se totiž obávala, aby Češi jako katolíci nebyli ovlivňováni katolickými polskými kněžími, neboť čeští katolíci chodili do kostelů, kde byli kněží vesměs polské národnosti. Malínští jezdili na mši v neděli a o svátcích do kostela v Jalovičích anebo v Olyce, vzdálených 15 km od Malína. Také v Ostrožci (6 km od Malína) byla v paláci hraběte Ledochovského kaple, do které správce majetku a i sám hrabě zval malínské občany na mši, kdykoliv tam zavítal katolický kněz. Staří vypravují, že vždy po mši někdo ze statku nebo i sám kněz účelně rozdával dětem pamlsky, a to ovšem nerady viděly ruské úřady.

Toho času měla česká Volyň tři fary: v Podhájcích u Dubna s knězem Hrdličkou, v Hlinsku se Saskou a v Hulči s knězem Kašparem. V prvních letech přistěhovalectví se tito tři čeští kněží

snažili spojit veškerý český volyňský lid v jedno náboženství - česko-bratrské. A však schůze, konané za tímto účelem v Kyjevě r. 1879, v Kvasilově 1880 a 1881, nepřinesly sjednocení.

Na takový výsledek čekaly ruské carské úřady a včas využily neshod tím, že vydaly zákon z roku 1884, kterým se zakazovala katolíkům koupě pozemků. Také zákon z roku 1888 a jiná omezení pečovala, aby katolík nemohl koupit parcelu pro průmyslový podnik, což ještě zákon z r. 1884 nepředvídal.

Zákon z r. 1888 také zrušil samostatné české fary. Mezitím pravoslavné duchovenstvo započalo nástup na Čechy-katolíky. České katolické rodiny jedna za druhou přecházely na pravoslaví, neboť teď měly na vybranou: buď se držet katolictví a zřít se práv a půdy, pro kterou opustily vlast a na které již 20 let těžce pracovaly a překonaly nejtěžší přistěhovalecké svízele, nebo zůstat dál v rostoucím blahobytu, ale jako pravoslavní.

Vracet se do vlasti nebylo ani možné, neboť tam by čekala jen bída a zase těžké začátky. Jiného východiska nebylo, než učiniti zadost úřadům a přejít na pravoslaví. Tak Malínští v roce 1889 přijali novou víru. Dlouho se však přidržovali obyčejů katolického náboženství, předávající je s pokolení na pokolení, a dokonce chodili ještě po přijetí pravoslaví do katolických kostelů. Pravoslavné duchovenstvo to ovšem přísně zakazovalo. Ale nemohlo Čechům zakázat národní tradice a obyčeje přivezené z vlasti.

Naši Malínští si nezapomněli založit ani posvícení, a to v den svátku patrona české země, sv. Václava. A když už bylo posvícení, proč by nemohla být také pout? Proto v květnu, na pravoslavného sv. Mikuláše, slavili Malínští každoročně pout Jakoby shodou okolností byl jeden svátek - posvícení - na den katolického svatého, druhý - pout' - v den svatého pravoslavného, snad proto, aby si neměli co vyčítat...

Zlepšení hmotných poměrů. 1895-1914

Malín pracoval. Malín rostl. Jedna cihelna nestačila vyrábět cihly na stavbu obytných stavení a hospodářských budov. Byla zřízena druhá. Stavěly se domy větší, už také zvlášť pro výměnkáře, a stavení pohodlná, jak vyžadovala zvýšená životní úroveň. Zášť a nelibost domácích lidí se během času přeměnily v úctu. Již neviděli Ukrajinci v Čechách nepotřebné vetřelce, kteří jim zabrali lepší role, ale lidi a hospodáře, od kterých měli možnost naučit se mnoho dobrého a užitečného.

Nejdříve s nedůvěrou, ale pak s plným přesvědčením začali hospodařit a upravovat svá pole podle Čechů. Ukrajinci soustavně napodobovali všechny způsoby hospodaření Čechů, ale

nikdo se neodvážil pěstovat chmel. Ten vyžadoval mnoha práce a také speciálních znalostí. V prvních letech po přistěhování malínští Češi kupovali od sousedů Ukrajinců všechno hnojivo, vyváželi je na pole a Ukrajinci byli Čechům dokonce vděční, že vyvážením mrvy je zbavují zbytečné dřiny. Když posléze poznali blahodárné působení hnojiva, žádný Čech je od nich už více nedostal. Češi ostatně měli později více dobytka, takže hnojiva měli dostatek.

O hospodářských strojích ukrajinští rolníci neměli tehdy ponětí. Obdělávali půdu velmi primitivně, dokonce bez pluhů, jen tak zvanými dřevěnými sochami. Zprvu i malínští přistěhovalci měli hospodářských strojů málo, ale přece jen měli lepší pluchy, brány a také již několik ručních mlátiček.

Když se hmotné poměry zlepšily, Malínští vedle budování pohodlných staveb začali nakupovat hospodářské stroje, které v tom čase začaly továrny hromadně vyrábět. Brzy skoro v každém hospodářství byl žací stroj a mlátička. Hospodářské stroje kupovali Malínští většinou z Čech a uplatňovali tak lásku k vzdálené vlasti. Každý styk s otčinou byl jim milý a žádoucí, třebaš to byl jen styk obchodní.

Malínští pěstovali hodně chmele, z kterého měli pěkné výtěžky. Asi koncem třetího desetiletí od doby přistěhování jeden z malínských občanů vybudoval sál, kde se mohli Malínští po

těžké práci pobavit. Zde byla umístěna hospoda, ve které se pilo pivo z českých pivovarů (z Olyky, Semidub, Lucka), jež chutnalo výborně.

Přišlo do Malína také několik zámečníků, kteří začali opravovat hospodářské stroje (Miller, Pižl). I kováři, ševci a krejčí tu měli dost práce a zajištěné živobytí pro sebe i rodinu.

Našli se též obchodníci. Největšího a nejslavnějšího úspěchu dosáhl v Malíně v té době až do války r. 1914 obchod Alexandra Krámského. Krámský absolvoval obchodní školu ve Vídni. Byl nějaký čas učitelem, ale později ho zlákal obchodní život. Zkušený muž si záhy získal oblibu nejen u obyvatel Malína ale i v celém širém okolí. A bylo proč. Vždyť u Krámského bylo možno koupit vše, co bylo k dostání ve vzdálených městech, a ne draže, spíše laciněji, a Krámský znal, co vyžadovalo hospodářství.

Nebyly to však jen obchodní záležitosti, které přiváděly četné zákazníky do obchodu Krámského. Byly to též různé porady právnícké, společenské a jiné, kterými Krámský ochotně sloužil svým spoluobčanům. Ne nadarmo ho nazývali v Malíně notářem. Všechny úpisy, zápisy, smlouvy, závěti, prosby a žádosti pořizoval Krámský, sedávaje v obchodě nejednou přes půlnoc. Nedělí a svátků neměl. Vždyť v neděli a ve svátek bylo nejvíc zákazníků a pak se večer sešli k němu do krámu sousedé, aby vyslechli jeho dobré rady ve sporných věcech obecných nebo osobních. Uslyšeli též, co je nového ve světě, přečetli si noviny, bez kterých Krámský nikdy nebyl, a pobesedovali. Malínští nejen pracovali a bavili se, ale se stupňováním hospodářské úrovně dbali o zvýšení úrovně kulturní. Pořídili si obecní knihovnu, obsahují několik set svazků; Krámský byl též knihovníkem. Kromě toho měl knihovnu soukromou. Knihy ochotně půjčoval a dobře radil, jakou knihu si má kdo přečíst, znaje zálibu každého čtenáře.

Tím však národně společenská činnost nekončila; Krámský jako bývalý učitel vzdělával mládež. S velikou obětavostí a zálibou řídil divadlo a zpěv. S nastoupením každé zimy kroužek malínských divadelních ochotníků, řízený Krámským, sehrál vždy několik her. Divadlo bylo nejen pro Malín, ale i pro celé okolí poučnou a ušlechtilou zábavou. Tato představení se velmi přičinila

o povzbuzení národního ducha a utvrzovala národní vědomí. Předplácely se české časopisy a knihy z vlasti. Později začal vycházet v Kyjevě český časopis „Ruský Čech“. Též v Malíně jej odbírali. Svízele a starosti měli s odesíláním a přijímáním pošty. První léta byla pošta v Mlynově, vzdáleném 18 km od Malína. Později byl Malín poštou přidělen k Olyce, také dosti vzdálené od Malína. Doprava pošty do Olyky byla však výhodnější, jelikož tam se často jezdívalo za obchodem. Krámský pořídil pro sebe a pro obec na poště v Olyce poštovní schránku. Kdo jel do Olyky v nějaké záležitosti, vzal si u Krámského klíč od poštovní schránky a přivezl korespondenci. Předplácely se i ruské časopisy.

Z vlasti často přicházeli vandrovní prodavači knih a kalendářů. Každý Malínský pokládal za svoji povinnost koupit si něco z vlasti, knihu nebo kalendář. Zdálo se mu, že bude mít kus vlasti ve své chatě, na daleké Volyni.

Asi roku 1898 založili Malínští sbor dobrovolných hasičů, jehož prvním náčelníkem byl Alois (Vladimír) Mendlík, velitelem Václav Re. Bylo zakoupeno nářadí, pořízen a posvěcen hasičský prapor s nápisem: „Bud věren duší i tělem!“

Pro lepší odbyt mlékařských výrobků si Malínští založili obecní mlékárnu. Zakoupili mlékářenské stroje a prozatím je umístili v soukromém bytě Jana Re. Tehdy bylo mlékáren ještě velmi málo, proto máslo z malínské mlékárny mělo pěknou poptávku a Malínští získali slušný příjem.

V roce 1906 se přistěhoval z Volkova do Malína český krajan Alois Martinovský, který vystavěl v Malíně válcový mlýn. Tehdy mlýnů, zvláště toho druhu, bylo na Volyni velmi málo. Občané Malína i okolí byli tuze potěšeni, že nemusili jezdit do dalekých mlýnů, vzdálených třebas desítky kilometrů, aby si semleli bílou mouku na pověstné české koláče a buchty. Nový podnik, řízený osvědčenou a praktickou rukou, si brzy získal důvěru a přízeň všech - jak Čechů, tak Ukrajinců. Za několik let se zvětšil, rozšířil a byl znám širokému okolí.

Tak rostl Malín a stal se takřka hospodářským, obchodním, ba i kulturním střediskem pro své okolí, ležící dost daleko

od průmyslových a obchodních měst Volyně, Lucka, Dubna a Rovna. Dělo se to samočinně, díky zdatnosti a podnikavosti našich krajanů. Tak se Malín stal jednou z větších, zámožnějších a kulturnějších vísek české Volyně.

Ubíhal rok za rokem, desetiletí za desetiletím. Malín měl své radosti i strasti, a hlavně. práci. Časem přelétl nad Malínem černý mráček. Takovým mráčkem byl první rozpor a neshoda mezi Malínskými, když se měla stavět druhá škola. Dokud byla jedna škola, byli všichni jednotni a posílali děti do národní školy, kde po J. Vignerovi začal vyučovat zase sám, bez ruské síly nový český učitel Jan Vlasák, a byli spokojeni. Jakmile Malínští přijali pravoslaví, pravoslavné duchovenstvo, chtějíc upevnit svůj vliv mezi Čechy a vykořenit u nich katolické zvyky, zamýšlelo postavit v Malíně druhou školu, tak zvanou „církevně prichodskou“. Na stavbu nabízela církev všechn stavební materiál a práci. Obec měla dát pozemek a svězt potřebný materiál. Již vyhlédnutí místa rozdělilo občany Malína na dva tábory. Jedni chtěli mít školu na Velké, druzí na Malé straně.

Asi rok vázla věc druhé školy, narážejíc na odpor většiny Malínských, kteří viděli přílišnou horlivost pravoslavného duchovenstva, chtějícího za každou cenu prosadit vybudování rusifikační církevní školy. Malínští se dlouho bránili, ale neobstáli proti úřadům a církvi. Dal se přemluvit i rozumný starosta V. Cibulka. Poskytl pro budovu vlastní pozemek, když jej nechtěla dát obec.

Kromě toho církev, vidouc, že se s Malínskými dá těžko něco pořídit, přibrala ke stavbě školy malé okolní české visky: Kneruty, Terešov a Krasilno. Církev nepotřebovala jejich materielní

pomoci, ale hlasů a podpisů. Někteří, nevědouce, co se skrývá za návrhem stavby školy, dokonce se horšili na malínské občany, že tak skvělé nabídky odmítají. Církev také dala několika malínským hochům stipendia, aby se učili v duchovních školách a seminářích a Češi tak měli své duchovní pravoslavné hodnostáře. Několik hochů absolvovalo duchovní seminář, ale žádný na „baťušku“ vysvěcen nebyl. Duchovní stav se našincům nelíbil.

Když církev opět svolala schůzi o stavbě církevní školy a přítomní byli nejen zástupci Malína, ale i jiných malých českých vísek, byli konečně Malínští přehlasováni. Stavba školy rychle pokračovala, vždyť církev měla dost hmotných prostředků. Ve škole byla umístěna i pravoslavná kaple. Přes všechny neshody bylo zahájeno vyučování. Teprve nyní se ukázalo, že měli pravdu ti, kteří o stavbu školy nestáli. Do školy přišli jen ruští učitelé. Všemi prostředky přemlouvali rodiče, aby posílali děti do církevně prichodské školy. Líčili výhody a vyšší stupeň vzdělání. I Malínští se rozdělili na dvě strany. Na přívržence národní školy s českým učitelem a na přívržence církevně prichodské školy. Malín byl rozbouřen... Malín, ten tichý, mírný Malín byl rozeštván natolik, že i děti na sebe pokřikovaly „prichodáci“ a „národáci“. V hospodě byla nejedna sklenice rozbita rozhořčeným tatíkem, když jinak nemohl přesvědčit svého spoluobčana o správnosti té neb oné školy.

Teprve tehdy se jasně ukázalo, oč účelnější a prospěšnější byla stará národní škola se starým učitelem Čechem, než nová, postavená jen proto, aby Čechy rychleji rusifikovala. Pravoslavná kaple byla ve škole, aby pravoslavné duchovenstvo mohlo snadněji působiti na naši mládež, ovlivňovat ji a rusifikovat a zbaviti mládež katolických zvyků a tradic, které u starých ještě nevymizely. Na štěstí se podařilo pravoslavnému duchovenstvu pouze vychovat mládež v pravoslavném náboženství. Rusifikace neměla úspěch. Nezdařilo se volyňské Čechy rusifikovat, jako později se nepovedlo Polákům je polonisovat.

Po Cibulkovi byl starostou obce krátký čas Jiří Činka. Pak až do první světové války starostoval v Malíně Jaroslav Bešta. Po bouřlivé době, vyvolané stavbou církevní školy, nastal za nějaký čas zase klid. Těsně před válkou to v Malíně opět zaburcovalo. A zase pro stavbu. Tentokrát navrhli hasiči postavit hasičskou věž. Zase byla pře o místo, kde věž postavit a kde vzít stavební materiál. Po velmi bouřlivé debatě usneseno vzít potřebný materiál z obecního lesa a věž zbudovati ve vsi, uprostřed obecního pozemku. Staří vytýkali mladším hospodářům, že špatně nakládají s obecním lesem, a připomínali, že je třeba obecní les velmi šetřit. Měly pravdu obě strany, a tak vbrzku nastal zase klid a mír. Všichni se o nedělích zase spokojeně scházeli v hospodách u Kracíků nebo u Rejů, kouleli

kuželky a pili pivo. Na nedávné neshody se brzy zapomnělo a každý občan s hrdostí a vážností ukazoval na nové dílo obce, na vysokou hasičskou věž. A i pro kluky byla věž vítanou novinkou. Bylo krásné vylézt si na nejvyšší stupeň hasičské rozhledny a dívat se daleko, vidět okolní vesnice Kneruty, Ostrožec a při tom zapomenout, že školník už dávno odzvonil konec přestávky.

Hasičská věž stála, jak již vzpomenuto, uprostřed obecního pozemku, na jehož jednom konci, který přiléhal k Velké straně, byla stará národní škola, a na druhém konci, na Malé straně, stála velká, zděná budova církevně prichodské školy. Děti z obou škol přibíhaly o přestávkách k věži.

Malín se vzmohl také na vlastní kapelu. O zábavách nemuseli už přijíždět do Malína muzikanti z jiných osad - Malín i v tomto ohledu byl soběstačný. Hasiči měli stejnokroje, a to bylo parády, zvláště o pouti nebo o posvícení! O pouti (22. května) šlo v Malíně procesí z kostela na hřbitov, kde se sloužila zádušní mše za všechny zemřelé. Hasiči v stejnokrojích a přilbách, s praporem a hudbou byli vždy v čele průvodu.

Po mši na hřbitově se šlo domů na oběd. Ihned po obědě začala pestrá a hlučná zábava, na kterou se sjížděli z blízkých i vzdálených českých vísek přátelé i známí. O posvícení šli též všichni v průvodu s hasiči v čele do kostela, ale na hřbitov se nechodilo. Posvícení trvalo tři dny. První den, v neděli po sv. Václavu, zábava začínala večer, druhý den hned odpoledne byla tak zvaná „zlatá“. Sousedskou měli třetí den již jen starší.

A co bylo shonu a práce a nakupování před posvícením! Do posvícení musely být v Malíně všechny práce na poli ukončeny. Byl špatným hospodářem, kdo nebyl s prací do posvícení hotov. Stavení se obílila, v hospodářských budovách, na dvoře i ve stáji byl generální úklid. V domech se hospodyně pilně přičiňovaly, aby vše bylo v pořádku a hlavně aby bylo hojně jídla - mnoho dobrých českých koláčů a buchet. To vše se připravovalo pro hosty na posvícení. Dobré české pivo od Zemanů z Lucka přivezl hospodský Kracík.

Kromě divadel, jež sehráli malínští divadelní ochotníci v zimě, zajeli někdy do Malína také loutkaři. To byla radost pro děti! Sál byl vždy přeplněn a táž hra se opakovala třeba celý týden. A když z jara neb v létě přijeli s kolotočem a houpačkami, to se již děti nedaly udržet doma ani na chvíli. Sledovaly a pomáhaly skládat tento kouzelný stroj. Před válkou 1914 zajel kolotoč opět do Malína, zůstal zde, už se nikam nedostal a domů se nevrátil.

Tehdy také; už před samou válkou, pomýšleli Malínští na stavbu obecního domu. O té věci bylo mnoho schůzí a bylo divné, že tentokrát všichni občané byli jednotní, ba i staří povolili

na stavbu potřebný materiál z obecního lesa. Cihly na stavbu měly být vyrobeny v obecní cihelně. Začala válka a zmařila tento počín.

V roce 1914 byl občanem V. Re vybudován druhý sál. V květnu se v něm slavila po prvé a také naposled před válkou pout'.

MALÍN ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

Když Malín, jakoby v soutěži o prvenství mezi českými vesničkami, dosáhl skutečně vrcholu svého rozvoje, rozpoutala se první světová válka.

Hned v prvních dnech války byli povoláni někteří malínští občané do armády. Před odjezdem se naposled seřadili u mlýna, čekající na povozy, jež je měly odvézt. Přišel starosta obce i velitel hasičů, aby se rozloučili s odcházejícími. Bylo jich kolem dvaceti: Václav a Vladimír Holomíček, Vladimír Uhlíř, Cyril Holomíček, Josef Bešta, Václav Bešta, Jaroslav Kracík, Bedřich Činka, Josef Pelíšek, Josef Studený, Antonín Studený, Vladimír Dědek, Alexandr Dědek, Josef Stehlík a Václav Myšák. Přijely povozy, odcházející se loučí, hudba hraje pochod a mobilisovaní odjíždějí směrem k Dubnu.

Obec posmutněla. Bylo tišeji a teskněji... Malín si stýskal s odcházejícími na vojnu.

Byla právě doba žní, doba největší námahy a úsilí rolníka, aby v pořádku a včas sklídl. Ač odešlo tolik hlav rodin, tolik pracujících rukou, práce šla dále - musela jít. Nebylo kdy rozmýšlet, nebylo kdy žet. Všední starosti a práce zahnały do pozadí obavy o odešlé. Život vešel do válečných kolejí, které se tenkrát málo lišily od dob mírových. Ženy si však často otíraly slzy, které mimoděk zrosily jejich tvář. Vzpomínaly na muže na vojně.

Jinak se Malín nezměnil. Obchod Krámského kvetl dále. Krámskému přibyla práce s vyřizováním různých proseb a záležitostí pro rodiny, jejichž členové odešli na vojnu. Lidé sem nyní chodili častěji spíše rozprávět než nakupovat. U Krámských byl každý informován o tom, co se ve světě děje. Krámský byl zkušený a četbou mnoha dobrých knih vzdělaný muž.

Také mlýn pracoval nyní ve dne i v noci. Jeho klepání bylo slyšeti daleko a oživovalo malínské ovzduší. Každý den v poledne, kdy parní sirénou dával mlýn vědět, že je čas k obědu, šli lidé domů s pole na toto znamení. Ozvala-li se píšťala v noci, byl to poplach, věštící požár nebo jiné nebezpečí.

V Malíně se od počátku války změnilo jenom to, že dveře hospod byly nejen uzamčeny, ale i zapečetěny, neboť ode dne vyhlášení mobilisace byl výčep piva a lihovin přísně zakázán.

Přišel podzim 1914.

Úroda toho roku byla skvělá nejen na poli a ve chmelnicích, ale také v ovocných zahradách. Malínští vše sklídili a uložili jako v míru. Ukončily se práce na poli, přišel podzim, doba posvícení, zábav a odpočinku. Toho roku se však posvícení, slavné malínské posvícení, na které si občané uvykli, neslavilo. Jakkpak mohlo přijít, když zuřila válka, padaly oběti.

Zprávy z front byly nejdříve dost nejasné a působily divně, neboť rakouská a německá vojska zaujala dosti velké ruské prostory. Později přicházejí potěšující zprávy o ruských vítězstvích a o postupu na západ. Občas dostaly rodiny od svých členů dopisy z bojišť. Byly dost potěšující. Soudilo se, že válka nebude dlouho trvat. Asi po čtyřech nebo pěti měsících náhle přiletěla do Malína první smutná zvěst: občan Václav Myšák padl na frontě jako první oběť války z Českého Malína. Byla to smutná zpráva nejen pro rodinu, ale i pro celý Malín. Václav Myšák zanechal ženu a dvě děti. Tu lidé pocítili nebezpečí a tíži války.

Zima 1914-15 byla krutá. Napadlo mnoho sněhu a uhodily silné mrazy. Válka trvala již déle než 6 měsíců a nic neukazovalo na brzké zakončení. Lidé si začali uvědomovat, že válka bude trvat déle, než se původně soudilo. Z malínských nikdo ještě nepřišel na dovolenou, naopak, zase byly zprávy, že několik Malínských padlo do zajetí (Bedřich Činka a jiní). V Malíně již věděli o utvoření „České družiny“ v Kyjevě. Nováčkové Češi, kteří na jaře nastoupili vojenskou službu, budou již zařazeni do „Družiny“. Rovněž i ti, kteří jsou už v ruských řadách, mohou být přeloženi do „České družiny“.

Na jaře roku 1915 odchází na vojnu zase několik mladých mužů. Otec jednoho připomíná synovi, aby hlásil u odvodní komise, že je Čech, a aby žádal o zařazení do „České družiny“.

Za krátkou dobu přišla od syna zpráva, že vojenský náčelník na jeho žádost o vstup do „České družiny“ odpověděl, že žádá „Česká družina“ neexistuje. Rozhněvaný otec poslal veliteli

výstřižek z novin, kde o celé věci bylo úřední hlášení. Netrvalo dlouho a syn psal, že je v českém vojsku. V řadách „České družiny“ byl kromě jiných Malínských také známý a několikrát vyznamenaný rozvědčík F. Vigner.

Život v Malíně plynul nyní klidně. Nic nerušilo spokojený, ač válečný život, kromě zpráv z fronty, že ten nebo onen malínský občan je raněn nebo padl. Na jaře se Malínští dali zase do práce. Chtěli udržet svá hospodářství v náležitém pořádku a usilovnou prací nahradit dosavadní škody a hmotné ztráty. Podle nařízení úřadu dodali Malínští armádě několik koní, několik kusů vepřů a hovězího dobytka, obilí a vozy. Nebýt pohromy, která později Malín stihla, nebyli by Malínští tyto ztráty ani cítili.

Z jara r. 1915 místo utěšujících zpráv o brzkém zakončení války přicházejí zprávy neutěšené, mařící naději na brzké shledání s drahými.

Rusové ustupují pod náporu Germánů. Válečná lité se blíží k Volyni. Celé léto r. 1915 je neklidné. Na podzim, když bohatá sklizeň naplnila stodoly, požáry a blížící se střelba oznamovaly, že fronta je již nedaleko. Stále častěji se objevují vojska, až konečně začátkem září 1915 Rusové opouštějí Luck, nejbližší město od Malína. 31. srpna přihnulo se do Malína mnoho vojska. Večer bylo vidět, jak hoří Luck. Fronta tu mohla být každou hodinu. Bylo se třeba rozhodnout - zda zůstat v Malíně, až fronta přijde, vyčkat příchodu německých a rakouských vojsk anebo odjet do Ruska. Rusové nečinili na obyvatelstvo žádný nátlak. Radili jen, že je lépe jeti do Ruska. Kdo však opouští rád svůj domov? A tak většina malínských občanů se rozhodla, že zůstane. Ačkoliv skoro všichni měli připraveno a naloženo na povozech to nejpotřebnější k odjezdu, do Ruska se přece jen málokdo odvážil. Vyjelo pouze pět rodin: Krámský, Martinovský, Beštovi (jen 2 děti), rodina Holomičkova a Dědkova. Bylo to druhého září 1915, a na druhý den bylo již pozdě. Do Malína vtrhla rakouská rozvědka a v noci ze třetího na čtvrtého září byl Malín plný Rakušáků.

Rakušáci v Malíně

Jaké bylo udivení a příjemné překvapení obou stran, když uslyšely českou řeč. Do Malína přišla nejprve vojska většinou české národnosti. Byli mile překvapeni, když uslyšeli češtinu.

Malínští byli také rádi, že se s nimi mohou domluvit mateřskou řečí, a tím milejší jim to bylo, že se tito vojáci chovali velmi slušně. Rakouští vojáci rádi viděli pohostinnost Malínských. Malínské hospodyňky jim vařily česká jídla, poněkud v tuto podzimní dobu pověstné švestkové knedlíky, které vojákům, vypoštěným rakouskou polní kuchyní, chutnaly výborně. Po nepřátelství nebylo ani stopy. A kde by se také vzalo, vždyť to byli synové jednoho národa, třebaž příslušníci dvou nepřátelských států.

Avšak toto šťastné spolužití netrvalo dlouho. Po dvou nedělích Rakušáci z Malína ustoupili až za Luck. Při odchodu dostali rozkaz zapálit mlýn. Jen díky obětavosti a horlivému zastání malínských občanů mlýn nebyl zapálen, už proto, že rozkaz měl vykonat Čech. Formálně jej vykonal, nehledě na prosby občanů. Polil dřevěné potrubí v hoření patře mlýna benzinem, zapálil, mlýn uzamkl, ale klíče odhodil tak, aby je občané viděli. Malínští ihned mlýn odemkli a přichystanou vodou oheň uhasili.

Malínští byli rádi, když se vrátili Rusové, přece si na ně za tolik let uvykli. Ale Rusové zase za několik dnů ustupují. Nyní již nikomu nenapadlo se hýbat do domu, neboť si každý pamatoval mírné chování Rakušanů-Čechů.

Rakušáci v Malíně po druhé

Po druhé se však Malínští trpce zklamali. Do Malína již nepřišel rakouský český pluk. Do Malína tentokrát přišli drsní a pyšní Němci a Maďaři, mezi kterými se jen zřídka vyskytl Čech. Maďaři a Němci se chovali k našim lidem velmi zle. Malínští byli smutní a zaraženi. Mnohý litoval, proč neodjel s Rusy, když po druhé ustupovali. Bylo však pozdě. Fronta zůstala stát nedaleko Malína a dalo se předpokládat, že Malín ne-li déle, tedy celou zimu bude mít

nepříjemné hosty a pány. Němci rekvírovali u hospodářů obilí, dobytek, povozy s koňmi atd. Mlýn s obilím hospodářů převzali do své správy.

Němci také rozebírali zařízení kdejakého neobydleného stavení, nevyjímajíc kostela ani školy, a ukořistěný materiál odvezli na zákopy, při čemž jim muselo pomáhati obyvatelstvo okolních vesnic a také Malína. Nejednou pracovali ve dne i v noci bez oddechu a o stravě přinesené z domu. Často na ně při tom stříleli Rusové. Když se Němci ubytovali v Malíně na zimu, vymyslili si plán, jak Čechy oloupit a vyhnat je z jejich domovů. Příčinu k tomu snadno našli. V bezprostřední blízkosti fronty nemohou zůstat Češi - rusofilové.

8. října 1915; tři dny před malínským posvícením, byli Malínští násilně vyhnáni z Malína. Do každého domu přišel ráno Maďar nebo Němec a rozkázal, aby za dvě hodiny byl vyklizen dům a hospodářství. Ačkoliv rozkaz o vystěhování byl připravován Němci dříve, Malínští o něm neměli žádného tušení. Byl držen v přísné tajnosti do posledního okamžiku. Proto byl rozkaz o vyhnání veškerého obyvatelstva z Malína a blízkých Knerut pro všechny tak ohromující. A ještě k tomu tak krátký čas a ten spěch při vyhánění z domu! To jistě proto, aby občané, majíce málo času a jsouce zmateni, nemohli vzít s sebou více věcí ze svého majetku.

Proč se vlastně lidé musí stěhovat ze vsi, o tom Němci nedávali vysvětlení. Lhali lidem, že odjedou od Malína nejdále 10 km na dobu pěti až deseti dnů a pak se zase všichni vrátí do své vsíky. Civilní obyvatelstvo musí ze vsi pro vlastní bezpečnost, poněvadž fronta je blízko a v nejbližších dnech se zde mají rozpoutat boje. Němci lhali i tenkrát, když ujišťovali občany, že domy a majetek budou za nepřítomnosti obyvatelstva Sami střežit a že po návratu najde každý vše v pořádku, nic se nikomu neztratí, a aby jen hospodář ukázal, jestli má někde něco uschováno.

Pobízení ke spěchu hrubými nadávkami Němců a Maďarů, hospodáři nakládali na vozy movitý majetek. Co bylo možno naložit ve shonu a spěchu pod německými bodáky na vůz, zapřažený párem koní, už vyměněných Němci, nebo docela jen jedním koněm? Nakládalo se proto jen to nejnutnější. Hlavně potraviny, peřiny,

kuchyňské nádobí, drůbež, někdo i prasátko naložil a skoro za každým vozem šla přivázána živitelka rodiny kráva. Přesně za dvě hodiny začali Němci vyhánět ze dvorů hospodáře na náves, ať již měli ukončeno nakládání nebo ne.

Na návsi se seřaďoval průvod. Některý z hospodářů, který vyjel na náves dříve, chtěl se do svého hospodářství vrátit vzpomenuv si, co by chtěl ještě vzít z domu, ale Němci již nazpět žádného nepustili, třebaže se čekalo ještě drahnou dobu, než se všichni seřadí. Ti, kdož neměli vlastních povozil, naložili si něco svých věcí na vozy přátel nebo sousedů a sami šli pěšky, majíce část svého majetku na zádech.

Bylo asi 11 hodin před polednem, když se všichni Malínští seřadili na návsi, obklíčení Maďary a Němci, stále hrubě nadávajícími. Smutný průvod táhl ze vsi, hlídán vojáky na koních i pěšími. Při vozech šli muži, ženy i děti na vozech plakaly. Pršelo. Cesta byla velmi blátivá. Na konci průvodu kráčelo několik žen. Některé nesly na zádech rance, na ruce děcko. Šla též Myšáková, od loňského roku vdova. Jedno děcko měla v náručí, druhé vedla za ruku. Něco ze svých věcí dala přátelům na vůz, za který též přivázala krávu.

Pláč a nářek neustával. Průvod se pomalu vzdaloval od Malína. „Sbohem, Malíne!“ nahlas i tiše si říkali vyhnanci. Tušili, že sem hned tak nepřijdou, že někteří již vůbec neuvidí Malín. Kdo z nich jej opět spatří, kdo se ještě vrátí? - Ve dvou hodinách museli opustit milou vísku, kde pracovala svorně dvě pokolení, museli ponechat osudu majetky v těžké práci dobyté; všechno pohltili a zničili Němci.

Průvod s malínskými vyhnanci zajel za les a Malín nebylo již vidět. Nikdo nevěděl, co Němci zamýšlejí s vyhnanými Malínskými a Knerutskými a kam je asi vedou. Na dotazy Němci jen mávli rukou nebo vyhrkli zase nějakou ošklivou nadávkou, ukazující rukou k západu.

Cesty byly velmi špatné. První den ujeli sotva 11 km, do Horodnice. Tam přenocovali ve škole a v prázdných ukrajinských chatách. Doufali, že dále nepojedou. Na druhý den je však hnali Němci dále. Nocovali tentokrát v Lucku v jakési cihelně. Malínští

poznali, jak jim Němci doma lhali, když říkali, že odjedou jen 10 km od Malína. Teď jsou již více než 25 km od domova, za Styrem, a ještě nevědí, jak daleko je poženou. Asi na čtvrtý den dojeli na určené místo. Přihnali je do ukrajinských vesnic Chrenova, Kalusova, Niskenič, Kropivčiny a Biskupič asi 15 km od města Vladimíra Volyňského. Tyto ukrajinské vesnice byly většinou již evakuovány před příchodem Rakušanů a byly skoro liduprázdné. Do těchto vesnic byli násilně nastěhováni mimo Malína a Knerut také občané Českého Teremna (asi 3 km od Lucka).

Malínští v „plenu“. 1915-18

V těchto vesnicích, v malých ukrajinských chatách, napolo rozbořených, určili Němci nové domovy utýraným vyhnancům několika českých osad. Všeobecně tomu sami Malínští říkali, že jsou v „plenu“ (v zajetí). Bylo to vlastně správné pojmenování. Vždyť byli opravdu civilními zajatci. A poněvadž německá „kultura“ tehdy ještě nebyla na tak vysokém stupni jako nyní, Němci své civilní zajatce jen vyhnali z rodné vsi a přestěhovali. Malín byl tedy dvakrát za své 73leté existence v zajetí Němců: první trvalo více než dva a půl roku, druhé - sotva několik hodin.

Naši vyhnanci jakž takž žili. Želeli, že nevyjeli do Ruska, ale ve shonu za živobytím zapomínali na útrapy. Škol pro děti nebylo. Lékařů a lékařské pomoci Rakousko pro toto české obyvatelstvo vůbec neposkytovalo. O různé, hlavně epidemické nemoci nebyla nouze. Lidé byli odkázáni sami na sebe a choroby léčili středověkými prostředky, různými „znachory“. Smrtelnost značně stoupla. Zemřelo mnoho dětí i mládeže.

Všichni museli chodit na práce, i děti od 15 let. Za práci se platilo mizerně, 1 až 2 koruny denně. Chleba dávali 250 g denně, ale jaký to byl chléb - napolo s pilina~i nebo jáhlovými lupinami. Dostávalo se také koňské maso, a nikdo nemohl zaručit, není-li z padlých koní.

Každý hospodář si přivedl s sebou do plenu kravičku a také nějaké prase. Rakušáci odebrali většinu krav, ponechávajíce jednu

krávu na dvě, tři rodiny. Držet prasata bylo vůbec zakázáno. Drůbež bylo málo. Rakouští žandáři stále slídili a hledali, nadávající Čechům, že jsou rusofilové, že jen čekají na Rusy a nechťejí pracovat. Naši vyhnanci by byli s chutí pracovali, ale jak uživit rodiny za těch pár korun? Konečně je to omrzelo. Když zase jednou přišli žandáři pro muže, aby šli na senoseč, ti jim bez obalu řekli, že nepůjdou a ať se tak neroztahují, že Rusové jsou již blízko. Bylo to v době Brusilovovy ofensivy v květnu 1916. Na druhý den žandáři zatkli několik našich lidí: Václava Činku, Václava Mendlíka, Augustina Kechrta, Václava Re a jiné. Odvezli je k soudu. Cestou jim netajili, že budou oběšeni. Snad jen šťastnou náhodou, že soudce byl Čech, unikli smrti byvše odsouzeni jen na jeden rok do pracovního tábora. Odvezli je do Polska, ale tam dlouho nevydrželi a při první šťastné příležitosti z tábora utekli. Přišli domů a ukrývali se. Teprve za nějaký čas se objevili na veřejnosti a rakouští žandáři, majíce již jiné starosti, si jich už nevšímali.

Brusilovovský nástup však nevysvobodil naše vyhnance ze zajetí. Fronta stanula za Luckem, nedaleko místa vyhnanství našich krajanů, ale dále nepostoupila. V červnu 1916 vrátil se domů jeden malínský vyhnanec Josef Mendlík, kterého šťastnou náhodou Němci při vyhnání „ztratili“ ihned za Luckem. Ostatní naši vystěhovalci dleli ještě dvě léta v nešťastném plenu, do března 1918. Teprve po brest-litevském míru se mohli vrátit domů.

Po Brusilovově ofensivě se do Malína vrátily aspoň ty rodiny, které vyjely do Ruska při nástupu Rakušanů. Tak v Malíně bylo v té době celkem jen 6 až 7 rodin. Mnoho chat bylo rozbořeno nebo spáleno a hlavně stodoly rozebrány. V ostatních obyvatelných staveních byli nastěhováni z Ruska se vrátivší běženci- občané Ukrajinského Malína, neboť své chaty většinou zastali rozbořené.

Český Malín velmi utrpěl. Z pěkných velkých domů a z hospodářských budov zůstaly většinou zříceniny. Část domů byla rozebrána na materiál, a to také zděné budovy, část shořela. Mlýn stál jakoby nepoškozený, ale uvnitř Rakušáci vše pokazili nebo vyvezli. O brzkém provozu nemohlo být ani řeči.

Malínští se navrátili z plenu na jaře roku 1918. Nemohli se hned dát do tak intenzivní práce, jak vyžadoval žalostný stav zničené

vesnice. Válka se v roce 1918 ukončila jen na Západě. Na Volyni a v Rusku ještě dlouho trvala válečná litice. Celý osmnáctý rok Němci drancovali Ukrajinu a Volyň. Pak nastaly nepokoje, přišla revoluce, z počátku se střídaly různé vlády. Nebylo lze oddat se mírné práci, ač válka zanechala tolik škod.

MALÍN POD POLSKEM

Zase od začátku. Po válce polsko-sovětské část Volyně a i Malín připadly Polsku. Po uzavření míru Malínští začínali hospodařit zase od začátku, jako by se nyní teprve přistěhovali. Začala horečná práce na vybudování zničených obytných a hospodářských budov. Malínská pole, ležící tolik let ladem, zarostla travou a rmenem a potřebovala mnoho práce, potu a mozolů, aby opět vydávala hojné plody. Malínským připadalo, že to jsou zase začátky, když se sem z vlasti přistěhovali. Opět dřina od rána do večera. Zase shon po nářadí a hospodářských strojích. Zase zařizování domácnosti - jedním slovem vše od začátku. I ten zvon na návsi musili Malínští zase pořídit. Hasičské nářadí i s kůlnou zmizelo vůbec s povrchu země. Ani jeden pluh, žací stroj, mlátička, žentour a vůbec hospodářské stroje nezůstaly v Malíně; byly zničeny, poškozeny a vykradeny. Po obecní mlékárně, vlastně jejích strojích, ani památky. Knihovna byla také prázdná, snad ani jedna kniha se nezachránila.

První léta po válce byla skvělá zemědělská konjunktura. Zemědělské výrobky se těšily poptávce a dobře se platily. Tím je částečně možno odůvodnit, že Malín, maje všechny chmelnice zničeny, nevysázel tolik chmelnic, kolik jich bylo před válkou. Platilo se velmi dobře jiné zemědělské zboží a chmel měl poměrně cenu menší, a později, když nastala hospodářská krise, se do chmele jen dosazovalo nejen prací, ale i často na hotovosti.

Po jakéms takéms zařízení svých hospodářství Malínští nejprve pomýšlejí na školu. Vždyť přes tři léta se u nás nevyučovalo. Přivezli si proto své staré učitele, Jana Vlasáka a Kaveckého, a platili jim za vyučování sami, neboť stát ještě neměl prostředků, ani nemohl zřídit školu.

Dům za domem, stodola za stodolou zase vyrůstaly v Malíně. Stavěly se také hospodářské budovy, ještě lepší a větší než předtím. Práce a dřiny bylo dost, ale nezůstala bez výsledku. Malín krásněl, zbohatl a hojil hrozné rány války. Zahrádky okolo domů, opravování plotů, vysazování mladých ovocných stromů a jiné tisíce

maličkosti byly na denním programu. Již v roce 1921 byl ze mlýna zaveden elektrický proud, který osvětloval ulice i domy. Bylo ho také používáno pro pohon mlátiček.

Po práci se Malínští rádi pobaví. Posvícení, poutě a jiné zábavy jsou zase v módě a v plném provozu. Hrají se také divadla, jež řídí místo Krámského Hora a Martinovský. Krámský se po návratu z Ruska v Malíně neusadil a pracoval jako účetní v různých podnicích. Když se však dozvěděl, že jeho zamilované divadlo v Malíně ožilo, často přijížděl a dával rady a pokyny, obstaral a daroval divadelní hry.

Usedlost Josefa Dobrého. Tu Němci upálili mnoho žen a dětí.

Zbytky pravoslavného kostela v Malíně. A pod ním - hromady ohořelých kostí obětí.

Autor s rodinou. Manželka a dcera zahynuly v Malíně, syn po záchránění vstoupil s otcem do československé brigády.

Dvě děti, které již nežijí - Venouš a Mirek Kubičkovi.

Česká matice školská a Sbor dobrovolných hasičů

V roce 1924 zakládá česká volyňská menšina pro podporování svého školství spolek Českou matici školskou. Jednou z prvních odboček, t.zv. „Kol“ (pak odborů) je Kolo ČMŠ v Malíně. Prvními zakládajícími členy byli: Jaroslav Kracík, Alois Minařík, Václav Činka, Václav Rezek, Alois Martinovský, Josef Martinovský, Václav Re, Josef Krámský, Václav Chlouba a jiní. Půl roku se čekalo na povolení stanov okresním úřadem, starostvem v Dubně, ale práce byla zahájena ihned. po předložení těchto stanov starostvu.

Prvním důležitým úkolem bylo udržet si ve škole učitele Václava Rezka při učitelce Polce, aby se vyučovalo mateřské řeči. Učitele Rezka jako nekvalifikovaného chtěly polské úřady propustit. Druhou neméně důležitou věcí bylo zřízení aspoň malé knihovničky. Českých knih bylo velmi málo nebo vůbec nebylo. Českých časopisů nebylo a Malín po četbě prahnul. Z vlasti se časopisy odebíraly tenkrát ještě velmi málo. Polské časopisy málokdo odebíral, neboť polština byla u nás řečí tehdy ještě málo známou. Jednou týdně starosta přivezl z „gminy“ (obecní úřad pro několik vesnic) polský časopis. Pravidelného odebírání novin ještě nebylo.

Ve věci knihovny jsme se obrátili na československé vyslanectví ve Varšavě. Po nějakém čase jsme obdrželi první dva balíky knih. Bylo jich asi 50 - základ naší malínské knihovny. To byla radost pro všechny. Knihy byly okamžitě rozebrány. Kolo ČMŠ si obstaralo ceníky a seznamy knih od různých knihkupectví a nakladatelství a navázalo s nimi styky. Nebylo však dostatek peněz. Jen díky obětavosti některých členů Matice, kteří nelitovali značných peněžních obnosů, mohla Matice pokračovat v nakupování knih a časopisů. Záhy se pravidelně odebíralo v Malíně několik českých časopisů z vlasti. O malínskou knihovnu se zasloužila také tělocvičná jednota Sokol v Klášteře Hradišti nad Jizerou, která sebrala mezi svými členy přes 100 knih a zaslala Malínu.

Byly velké nesnáze s odesíláním peněz za časopisy a knihy do Československa, neboť se mohly posílat za hranice jen s povolením ministerstva financí ve Varšavě, ale to dávalo nerado takové povolení. Z této nesnáze nám velmi pomohlo československé

vyslanectví ve Varšavě. Zasílali jsme peníze na vyslanectví a ono již obstaralo jejich dodání nakladatelství. Později měla na starosti peněžité zásilky ústředna ČMŠ v Lucku.

Počet členů malínského Kola ČMŠ vzrostl právě dvojnásobně během jednoho roku. Našli se také odpůrci, nechápající práci Matice, poněvadž ta práce nebyla pro ně dostatečně viditelná, nahmatatelná. Co těch několik časopisů a knih, které nestojí za to, aby se za ně vyhazovaly peníze! Také členské příspěvky se zbytečně odvádějí někam do Lucka pro pány, kteří nic nedělají a sedí jen v kanceláři. Víím, že vždy a všude, za všech okolností každý spolek, každé, i to nejlepší počínání najde své činitele a odpůrce. Říkám to zde proto, aby bylo jasno, že i Malín a Malínští se také museli zpracovat, nežli dosáhli potřebného stupně vzdělanosti a kultury.

Po roce trvání Matice v Malíně zakládají Malínští, vlastně správně řečeno znovu zakládají, sbor dobrovolných hasičů. Sbor dobrovolných hasičů měl Malín i před válkou. Odpůrci Matice dokazovali, že Matice není potřebná, ale hasičský spolek, ten je daleko užitečnější a potřebnější, neboť může uchránit majetky od nebezpečí ohně. Předseda ČMŠ v Malíně J. Kracík, který toto místo zastával celých 20 let, byl pozván na organizační schůzi hasičů, neodporoval nutnosti zřízení hasičského spolku, který skutečně bude mít důležité a čestné úkoly: chránit hmotné majetky občanů, ale dokazoval, že je neméně zapotřebí chránit majetky duchovní, kterými jsou národní uvědomělost a mateřská řeč. Tyto statky má za úkol chránit ČMŠ, k tomu se musí najít prostředky, tak jako se musí najít prostředky na zakoupení hasičského nářadí.

Přesto několik let trvalo, než Kolo ČMŠ si vybojovalo v Malíně u všech občanů Malína úctu, důvěru, ba později i vděčnost za péči o školu, divadlo, knihy atd.

Trvalo pár let a dalo mnoho práce a námahy, než se přestali někteří občané dívat na odbor ČMŠ jako na konkurenta hasičského sboru. Tento zdánlivý konkurent prý zabíral hasičům nejlepší a nejvýnosnější zábavy, ač hasiči spíše potřebují peněz.

Rok po roce plynul. Každým rokem přibývalo členů Matice. Každým rokem přibývalo předplatitelů časopisů. Každou zimu

přibývalo čtenářů knih, takže svazky knihovny byly v zimních měsících úplně rozebrány. Ale také již skoro každý člen Matice byl dobrovolným hasičem a zase naopak hasič členem Matice. A záhy poznávali i nejhrouževnatější odpůrci Matice, že jim ničím neškodí, že členský příspěvek je tak malý, že jej každý může ročně zaplatit a přitom si přece může aspoň přečíst vypůjčený časopis nebo knihu. A tím méně škodí Matice jiným spolkům. Naopak, Matice řídí divadla a různé slavnosti a dělí se o své zisky s hasiči. „Tedy to stojí za ty dva zlatě ročně“ - řekl si ne jeden nepřítel Matice, když teprve po pěti letech poznal prospěch, jaký Matice dává všem občanům.

První pokus o zřízení pošty

Dopravování pošty se dělo nepravidelně a přímo náhodně. Poštovně Malín byl přidělen k Olyce - 16 km vzdálené. Jednou, nejvýše dvakrát týdně posílala pro poštu „gmina“ a pak starosta v sobotu tuto poštu přinášel. Bylo to velmi zdoluhavé a také nespolehlivé, neboť mnoho korespondence se ve gmině ztrácelo.

Roku 1927 Malínští ujednali, že doplatí na dovoz pošty v gmině, aby se zřídila zvláštní schránka pro Malín a aby se pošta dopravovala nejméně třikrát týdně. Dokud bylo sucho, několik měsíců to klapalo. Jakmile přišel podzim a bláta, vozka jednoduše stávkoval a bylo po radosti. Mezitím si Malínští pomalu zvykli na noviny, knihy a zprávy ze světa, že již bez toho sousta nemohli být. Ujednávají si proto, že zřídí poštu v místě. S příslušnou žádostí a příslibem, že sami budou hradit po celý rok všechny výdeje, posílají v roce 1928 do Lublína dvoučlennou delegaci k projednání věci na ředitelství pošt a telegrafů. V Lublíně však delegace nepochodila. Bylo jí oznámeno, že si o poštu již dříve zadal blízký Ostrožec, vzdálený od Malína 7 km, a že pošta bude zřízena tam.

Malínští byli velmi rozhořčeni a zklamáni. Dobře věděli, že jejich žádost byla první. Nedalo se nic dělat, naše delegace jen uspišila zřízení pošty v Ostrožci, což ostatně i pro Malín byl velký pokrok v obstarávání korespondence. Posléze byl i zřízení vesničtí listonoši,

což opravdu sbližovalo vesnici s městem a velmi usnadňovalo pravidelné, časté a rychlé dodávání pošty.

Sbírky na školství a ČMŠ

V Malíně, tak jako v jiných vesnicích české Volyně, se konaly sbírky na české školy na Volyňsku, jež výlučně vydržovala Matice. Kromě pravidelných sbírek jednou dvakrát do roka na tento účel sbíralo se a vybíralo na Matici při každé příležitosti, při svatbách, křtinách a různých slavnostech nebo zábavách. Malín byl vždy na čestném místě, mezi prvními, pokud šlo o včasné sehrání peněz v přiměřené výši.

Zájezd do Zborova u příležitosti desátého výročí zborovské bitvy

V roce 1927 u příležitosti desátého výročí bitvy u Zborova ústředna České matice školské v Lucku uspořádala zájezd na zborovské slavnosti a vyzvala, aby se těchto slavností z každého Kola Matice zúčastnili nejméně dva členové. Z Malína to byli tajemník Kola ČMŠ J. Martinovský a členka Kola Marie Martinovská. Své dojmy ze zborovských slavností pak vyložil J. Martinovský na schůzi členům Kola Matice a také je uveřejnil v tehdejší českém časopise Hlasu Volyně. Kolo Matice i tajemník J. Martinovský pak za to obdrželi poděkování od československého vyslanectví ve Varšavě.

Rok 1928

Desíletí trvání ČSR Malín také oslavil. K 28. říjnu byla uspořádána slavnost, na kterou se sjelo mnoho hostů z okolí. Ve škole tehdy nebylo českého učitele a polská učitelka nacvičila s naší pomocí s dětmi divadélko, písně a deklamace. Hosty přivítal

předseda Matice J. Kracík. O významu 28. října promluvil tajemník Kola J. Martinovský. Ten den vyzněl v Malíně velmi okázale a slavnostně, neboť to byly vlastně dvě slavnosti. V den 28. října 1928 sbor dobrovolných hasičů světil svůj prapor. Na Velké straně v krásném podzimním slunci se třpytí rudý, pěkně výšivkami zdobený prapor, na němž na jedné straně je napsáno: „Sbor dobrovolných hasičů v Malíně“, na druhé zlatými nitmi vyšito heslo: „Bud věren duší i tělem“. S jedné strany plápolá československá státní vlajka, po prvé se objevující v Malíně, s druhé polská. Dlouhé řady hasičů v malínských stejnokrojích i hasičští hosté, za nimi zástupci místní správy, zástupci polského hasičstva; obecnstvo stojí v pozoru, hudba hraje československou státní hymnu. Po posvěcení praporu jdou všichni do sálu na další slavnost, oslavu desetiletého trvání československé samostatnosti. Je uspořádána sbírka, která vynesla slušný obnos a byla odeslána do ústředny České matice školské v Lucku.

Škola a školství v Malíně

Už v roce 1921 přišla na školu do Malína učitelka Polka, Iza Kukovská. Nebyla to síla kvalifikovaná, měla svých pedagogických zkušeností teprve nabýt na venkovské škole na „Kresách“.

Učitel Jan Vlasák, jehož si Malínští přivezli z Ostroga, odchází do pense a učitel Kavecký zemřel. Místo učitele Vlasáka vyučuje češtině Václav Rezek, malínský občan, ale má také jen ruské školy, takže to s češtinou na škole skvěle nedopadá. Rezek a Kukovská působili na škole asi dvě léta. V roce 1923 učitele Rezka diskvalifikovali a učitelku Kukovskou přemístili. Pokud byl Rezek ve škole, vyučovalo se přece jen česky. Na školu však přicházejí manželé Drohejkovi. Tito působili na naší škole skorem čtyři léta, ale nezískali si přízně a obliby občanů. Uzavřeli se v sebe a s nikým neobcovali, takže se v Malíně říkalo, že škola je, ale učitelé vlastně nejsou. Učitelé nevyšli mezi lid. Některý občan, jestliže neměl děti ve škole, ani Drohejkovy neznal. Vyučovalo se jen polsky.

Proto bylo první starostí Kola ČMS toto zlo napravit. Avšak všechny žádosti Kola o dosazení českého učitele byly odmítnuty prostě z toho důvodu, že se českých učitelů nedostávalo, což částečně byla také pravda. Českých učitelů bylo po válce skutečně málo, nedostačovalo jich i pro ten malý počet českých škol na Volyni. Drohejkovi u nás v Malíně učili nebo, jak říkali Malínští, „bydleli“ do roku 1927. Na podzim roku 1927 dochází ke změně. Místo manželů Drohejkových přišly učitelky sestry Kelčevské. Jedna prý umí česky a bude také řídící školy. Skutečně Ada Kelčevská, nová řídící školy v Malíně, byla kvalifikovanou učitelskou silou, ale česky učit nemohla, neboť česky neznala. Přece však vyučovala češtině jako předmětu! Učila se vlastně více češtině od žáků.

Takový stav věcí se Malínským nelíbil a záhy si podávají žádost ke školnímu inspektoru v Dubně, aby přidělil českého učitele na malínskou školu. Uběhl jeden školní rok. Ada Kelčovská se na radu inspektorovu zapsala do kursu češtiny pro české učitele. Na krátce trvajícím kurse nemohla učitelka získat znalost českého jazyka, ale měla papír, že kurs absolvovala, a inspektorovi to stačilo, aby pak odmítal další žádosti Malínských o české učitele. Opřel se o školní kuratorium v Rovně a vymlouval se, že chceme třetí sílu a že ve škole není ani místa pro další třídu, poněvadž je tam umístěna pravoslavná kaple. Školní inspektor vymyslel plán, aby kaple byla přemístěna, pak dá do Malína českého učitele. Ačkoli Malínští nebyli náboženskými fanatiky, tentokrát se školské úřady dotkly bolestivého místa.

Malínští protestují a odůvodňují, že kaple nevádí tomu, aby na školu byl dosazen český učitel, a i kdyby tak bylo, že je snadnější vystěhovat bratra učitelek, který má sám pro sebe jednu místnost ve školní budově, nežli hýbat kaplí, která je ve škole od jejího vybudování a dosud žádnému nepřekážela. Takovou žádost či stížnost zasílají Malínští ministerstvu školství ve Varšavě a prosí rovněž nejen o českou sílu, ale o učitelskou sílu z Československa. Bylo to r. 1931.

Byl to rok rozkvětu ČMS, která již zasahovala do všech školních věcí české Volyně jako její zplnomocněnka. Polské úřady s ní musely počítat a nemohly její žádosti jen tak přehlížet.

A proto na podzim r. 1931 byl na malínskou školu dosazen učitel Masopust, volyňský Čech. Tento mladý učitel, ačkoliv působil v Malíně velmi krátkou dobu, zasloužil si všeobecné přízně. Záhy však onemocněl a byl od nás přeložen. Po odchodu Masopustově Malín zase bubnuje na dveře Matice a školních úřadů, nedávaje jim pokoje, a žádá, aby na školu do Malína přišel učitel z Československa. Malínský odbor ČMS měl totiž zprávy od Václava Štolby z Prahy, tajemníka Spolku přátel zahraničních Čechů a Slováků J. V. Frič, že československé ministerstvo školství posílá příštím rokem 1932/33 čtyři učitele na Volyň, z nichž jeden může být přidělen na školu v Malíně. Záleží na polských školních úřadech, kam budou chtít přidělit tyto učitele z Československa.

Zase burcuje Malín. všechny činitele a několikaletý boj o českého učitele končí vítězně. Než však Malín zvítězil, stálo to mnoho starostí, mnoho zájezdů a intervencí u školních úřadů, počínajíc školním inspektorem v Dubně a končíc ve Varšavě u ministerstva školství, které vyhovělo žádosti. Na podzim r. 1932 přijel do Malína první učitel z Československa, Karel Švarc. Pro Malín to byla událost a velká radost. Každý se těšil z úspěchu Matice a byl jí vděčen za námahu.

Tři léta působil v Malíně učitel K. Švarc. Tato tři léta náleží do nejvydatnějších a nejpłodnějších v dějinách Malína v snahách o kulturní rozvoj této vísce, a to díky obětavé práci učitele Švarce, který konal své učitelské poslání s velikou obětavostí a láskou. Miloval své povolání a vytrvalou nezištnou prací zkušeného pedagoga, humanisty a demokrata si získal srdce všech. Neomezil se jen na práci ve škole. Pracoval pro výchovu dorůstající mládeže. Cvičil s ní písně, divadla, koncerty, sport. Byl vždy neúnávný, ochotný a hotový k práci. Mládež v něm viděla nejen učitele, jenž mnohému dobrému naučil, ale také upřímného, srdečného, věrného přítele, který vyniká svou zkušeností a vždy dobře poradí, poučí i dovede získat zábavu. Proto ho mládež měla upřímně ráda za jeho písně, jeho přednášky, za jeho koncerty, divadla atd. I u starších si získal úcty.

Třetí rok působení Karla Švarce v Malíně spadá do začátku polské protičeské propagandy. Pracuje se teď velmi těžko a ne jeden

plán o zvelebení vesnice a o povznesení kulturní úrovně mládeže se tehdy K. Švarcovi již nedaří, právě následkem započaté silné protičeské štvance. Vycitňuje se, že školní úřady Švarce v Malíně dlouho nenechají. Na místo řídícího školy přichází po A. Kelčevské nový řídící St. Lichota, jemuž snad dali jeho nadřízení za úkol, aby ztěžoval práci Švarcovi co možná nejvíce. Ale neúnavný učitel si razil energicky cestu dál, ač nejednou musel spolknout hořkou pilulku a nejednou se setkal se šikanováním. Mnohdy, když shromáždil mládež po školních hodinách ke zpěvu nebo k divadelním zkouškám, byl náhle pozván k řídícímu školy, který od něho žádal vysvětlení nějaké malichernosti, která celkem nespěchala. Častěji byl vyzván na policejní stanici k bezpředmětným výslechům.

Učitel Švarc přivezl z Československa pěkně vázanou knihu pro sepsání kroniky Malína. Pomohl pak tajemníkovi odboru ČMS v Malíně sepsat a upravit tuto kroniku od založení až po rok 1934. Zápisy do této kroniky vedl učitel Karel Švarc jen jeden rok.

Příštího školního roku se už na školu do Malína nedostal. Postup tehdejší polské vlády proti Československu jistě dopomohl i k tomu. Opětovný zájezd matiční delegace do Varšavy nic nepořídil. Malín těžce nesl ztrátu váženého a přímo nepostradatelného učitele. Odešel nejen zkušený učitel, ale také dobrý člověk a obětavý pracovník na nevděčné nívě průkopnické, kterou sotva začal vzdělávat a o kterou se hodně zasloužil. Odešel, vzali ho Malínu, ale jeho tříleté dílo vzít nemohli - hluboko zapadlo do srdcí všech Malínských, hlavně do srdcí mládeže, a nedalo se tak snadno vymýtit.

Karel Švarc nemohl ukončit své započaté dílo osvěty na malínské půdě, ale zasil hluboké símě. Nejbližším jeho záměrem bylo založit v Malíně tělocvičnou jednotu Sokol. Po odchodu Švarcově, pamětlivi jeho odkazu, pokusili jsme se o založení Sokola sami. Už při pouhé otázce schválení stanov na úředních místech nám naznačili, že naše snažení bude bezvýsledné.

Učitel Švarc na Malín nezapomněl, i když byl nucen Malín opustit. Dopisoval do Malína často a dával rady a pokyny. Psal, že si na Malín zvykl, že se tam cítil jako doma, v Československu.

Poslední dopis, vlastně jen pohlednice, přišla od K. Švarce v r. 1939. z Moravské Ostravy. Psal krátce, že nyní v ČSR nastala doba, jako kdyby byli Braniboři v Čechách, a že doufá brzy se s námi uvidět. Vycítili jsme, že po okupaci ČSR musí emigrovat.

Byli bychom mu rádi poskytli pohostinství a i pomoc, ale nepřijel a také více nenapsal. Později přicházejí do Malína zprávy, že Němci učitele Švarce zavraždili. Potvrzení zpráv nedošlo a o milovaném učiteli jsme se již nic nedověděli.

Desetiletí odboru ČMŠ v Malíně

Na podzim r. 1934 o posvícení byla v Malíně velká jubilejní slavnost desetiletého trvání malínského odboru ČMŠ. Tehdy ještě učitel Švarc se svými žáky a mládeží připravil rozmanitý příležitostný program. Dětské divadlo, sehrané nejmenšími žáky, se velmi líbilo, uchvátilo všechny naivně dětským, ale krásným výkonem. Po divadle zvlášť dojemně zapůsobily na obecenstvo deklamace nejmenších školních dětí. Pak vystoupil pěvecký kroužek malínské mládeže a zazpíval několik národních písní. O významu národního uvědomění a zachování mateřské řeči dojemně promluvil učitel K. Švarc. O snahách a práci Matice na Volyni předseda Matice Vladimír Mesner. O matiční škole v Lucku - řídící školy J. Kredba. Referát o práci místního odboru ČMŠ za desetiletého trvání měl J. Martinovský. Po proslovech zase několik písní mládeže a přednesem československé hymny se slavnost ukončila. Nebyla to tentokrát jen slavnost, ale přímo manifestace vzrůstajícího národního uvědomění.

Styky s vlastí

Malínští byli vždy přímo toužebně zvědaví na zprávy z Československa. Rádi udržovali styky s vlastí, kterou znali jen podle vypravování nemnoha osob, které ve vlasti byly, anebo z četby knih a časopisů, také dopisováním s přáteli nebo známými

a z rozhlasu. Málokdo si mohl dovolit zájezd do Čech, a tak nám drahou neznámou otčinu přibližovaly vlny rozhlasu, ač i tak nám byla tajemná, nedosažitelná a tím dražší. Už v r. 1928 se v Malíně objevil první rozhlasový přijímač u občana Václava Re. Pak každým rokem přijímačů přibývalo.

Udržovali jsme také písemné styky s různými spolky, jako se Spolkem přátel zahraničních Čechů a Slováků J. V. Frič v Praze, se spolkem Komenský, se Zahraniční domovinou a jinými. Spolek Komenský podporoval české školství na Volyni prostřednictvím České matice školské v Lucku. Se spolkem J. V. Frič v Praze, nejvíce však s jeho dlouholetým sekretářem Václavem Štolbou, udržovali jsme stále styky dopisováním. Štolba vždy rád vyhověl našim prosbám o obstarání knih nebo časopisů a také nám několikrát zaslal balík knih pro knihovnu. Kromě toho nás informoval o stavu našich žádosti u ministerstva školství v Praze ohledně učitelů pro Volyň.

V r. 1932 se na IX. všesokolský slet v Praze vypravil z Malína místní zvěrolékař Vladimír Mendlík. Už tenkrát ČMS na Volyni poskytovala možnost zájezdu na sokolský slet, obstaravši pasy, visa a jiné formality. V. Mendlík jako člen odboru ČMS navštívil sekretáře spolku J. V. Frič v Praze V. Štolbu, aby mu osobně poděkoval za služby Malínu prokázané, přičemž mu odevzdal tableau členů Matice školské v Malíně. Od V. Štolby se náš krajan dozvěděl, že ministerstvo školství posílá na Volyň čtyři učitele.

Když se V. Mendlík vrátil ze sletu domů, musel nám vyprávět o staré vlasti, co všechno viděl a slyšel. A každý mu záviděl to štěstí, že už viděl naši svobodnou Československou republiku, že poznal její práci a život. Viděl krásy zlaté Prahy. Touha poznat svou vlast se nás zmocňovala ještě silněji a každý si umíňoval: „Na druhý slet už pojedu také!“

Družstevnictví

V roce 1930 založili Malínští družstevní mlékárnu. Obecní mlékárnu měli již v r. 1911 před první světovou válkou, ale po této mlékárně nezůstalo nic. Obec měla ihned po válce mnoho výdajů a proto na zařízení mlékárny došlo poměrně pozdě, když už v jiných českých i ukrajinských vesnicích mlékárny byly. Mléko se do té doby odváželo do sousední ukrajinské mlékárny v Újezdnicích, což zabíralo mnoho času, zvláště v létě, a ani nedávalo záruku za spravedlivý výpočet jakosti a množství dodaného mléka. Proto se Malínští zase jednou „rozhoupli“ a začali nový podnik. Stroje vzali na splátku, mlékárna se umístila ve staré národní škole, kde se po válce nevyučovalo. Rychle se vše opravilo a v letních měsících v r. 1930 mlékárna v Malíně byla v plném provozu a z Malína plynulo jednou nebo dvakrát týdně několik metráků prvotřídního másla do Lucku a dále do světa.

K tomuto podniku, ostatně jako ke všem předsevzetím Malínských, se přidružili občané z Českých Knerut. České Kneruty, malá víska, vzdálená od Malína sotva 1 km a mající všeho všudy 18 stavení, patřila kulturně, hospodářsky a dříve i administrativně k Malínu, jako by byla mladší sestrou Malína. A také ve všem podnikání Malínských šli Knerutští s nimi společně. Pořizovalo se hasičské náradí- Knerutští přispěli příslušnou částkou a ani při pořizování školního zařízení, při výdejích se zájezdy v záležitostech učitelů nebo pošty nezůstali Knerutští pozadu. Byli členy hasičského sboru, malínského odboru ČMŠ, přispívali na knihovnu atd. Jedním slovem byli nerozlučnou součástíkou své starší sestry - Malína. Spolu s Malínskými slavili posvícení a pouti, pořádali zábavy, divadla atd. Jejich radosti a žalosti byly radostmi a žalostmi Malínských a naopak.

Záhy se ukázalo, že se první malínský družstevní podnik dobře osvědčil. Zanedlouho byly stroje zaplacený. Hospodyňky tržily pěkný groš za mléko, což nejedné domácnosti pomohlo při vyrovnání rozpočtu. Světová hospodářská a zemědělská krise začala řádit i na Volyni, zvláště silným poklesem cen za zemědělské výrobky. Ucitil to i Malín. Měl však už zkušenosti s družstevní mlékárnou a proto, když mlékárenské stroje byly splaceny, Malínští

pomýšleli na založení jiného družstva - konzumního, zase společně s Knerutskými. Obě družstva dosáhla skvělého rozvoje, dokazujíce, jak prospěšná je společná práce, a obě družstva byla již rozvitými podniky, když zase vypukla válka.

Třeba připomenout, že v r. 1932 Malínští opakují pokus o zřízení pošty v Malíně. Korespondence docházela nyní bezvadně, jsouc roznášena speciálními, t. zv. vesnickými listonoši. Ale Malínští chtěli mít poštu doma a také telefon. Poslali žádost do Lublína a do Varšavy. Odpověď: odmítnutí, odůvodněné všeobecnou stagnací a hospodářskou krizí.

Stavba silnice

V r. 1934 Malínští, chtějící se zbavit neprůjezdné, věčně blátivé cesty, protínající obec z jihu na sever, ujednali, že vybudují na nejhorším úseku, dlouhém asi jeden km, silnici. Obecní samospráva (gmina) schválila toto počínání a slíbila přispěti finančně. Materiál, písek a kámen si museli Malínští dovézt sami, což nebylo tak snadné, neboť kámen bylo nutno vozit ze vzdálenosti 30 až 40 km z Pelče u Dubna. Nicméně Malínští se o práci derou a pomáhají jim jako vždycky Knerutští. Gmina však řídila práce, a tak když byl plán hotov, přistoupila k upravování podkladu a srovnávání cesty.

K udivení všech místo rovnání cesty byl navážen a navezen během několika dnů vysoký násyp. Ploty, vysoké 100 až 120 cm, byly tím právě zasypány. Než se občané vzpamatovali, byl násyp hotov. Nelíbilo se to žádnému, nehledíc ani k tomu, že to hyzdilo celkový výhled, ale také proto, že voda se při dešti řinula s náspu do všech přiléhajících nádvoří, do hospodářských budov a domů. „To hle je naschvál anebo nějaká chyba,“ řekli si Malínští a šli do gminy věc vysvětlit. Tam „mistr od cest“ řekl, že to staví podle plánu a basta a ať mu dají pokoj.

Malínští si vyžádali onen plán, jeli do Dubna na cestovní úřad, a tu se ukázalo, že se pan mistr ve gmině zmýlil. V Dubně nařídili násyp zase rozvést a cestu srovnat, jak byla původně. To ho roku

bylo však už pozdě, byl podzim. Příštím rokem z jara gmina musila odvézt z Malína asi 3000 vozů hlíny, jež tam mistrovým omylem navezla loňského roku. Upravila náležitě cestu a započalo se se stavbou silnice,

Oprava hřbitova

Roku 1935 Malínští opravují a rozšiřují hřbitov. Malínský hřbitov, vzdálený asi 600 m na západ od vesnice na pěkné rovině, vypadal jako lesík nebo sad. Byly tam krásné lípy, jež se za déle než 60 let rozrostly v mohutné stromy. Upraveny byly hroby vojáků - obětí první světové války a byl jim postaven společný kříž.

Dřevěná ohrada, rozbořená časem i válkou, byla nahrazena novým síťovým železným plotem.

Malín si rozšířil svůj malý hřbitůvek snad v tušení, že bude potřebovat více místa pro své občany. Nemohl ovšem předvídat svou hroznou zkázu. Ale jako všechno, malínští občané chtěli mít v pořádku také i místo věčného odpočinku, mít je důstojně a slušně upraveno.

Požár v Malíně

V listopadu 1933 vypukl u dvou sousedících občanů, Václava Činky a Josefa Kubíčka, na Velké straně požár. Zničil dvě stodoly s celoroční úrodou a chlévy. Jen díky obětavosti místního hasičského sboru byla zachráněna obytná stavení obou hospodářů a zabráněno dalšímu rozšíření ohně. Při hašení se značně popálili dva hasiči.

Požár dal popud k tomu, aby byl hasičský sbor vybaven modernějším náradím. Byla zakoupena motorová stříkačka a nový vůz s bečkou na vodu. Také na obou koncích Malína byly vybudovány betonové vodní nádrže, z kterých se dala voda při požáru rychle vypumpovat. Taková nádrž byla již vybudována dříve u mlýna a při posledním ohni se dobře osvědčila. Malín měl nevýhodu, že v blízkosti nebyl žádný potok. Studny byly dost hluboké, takže při ohni nebylo možno z nich rychle vyčerpávat

dostatečné množství vody. Proto také kromě nádrží na obecním pozemku byla vybudována artézská studně s motorovou a ruční pumpou.

Jinak bylo v Malíně požárů málo. Od r. 1919 do 1932 jen čtyři případy, kdy shořely hospodářům stodoly. Požárů obytných stavení vůbec nebylo. Dobrovolný hasičský sbor měl nejvíce práce v okolních ukrajinských vesnicích, kde hořelo poměrně často a kde kromě obyčejných věder neměli žádného hasičského nářadí.

Škola a čeští učitelé po Švarcovi. 1936

Po učiteli K. Švarcovi byl dosazen na školu mladý český učitel V. Javůrek. Malínská škola byla jeho prvním působištěm. Pocházel z Těšínska a těžko bylo říci, zda je více Čechem nebo Polákem. Přišel k nám na školu po K. Švarcovi a už to nevěstilo, že si získá přízně Malínských. Na Švarce, který byl tak oblíben u dětí, mládeže i dospělých, nemohlo se tak honem zapomenout. Dalo hodně námahy nezkušenému učiteli, než si malínskou mládež poněkud naklonil, třeba se o to všeobecně pokoušel. Zpíval s mládeží písničky, hrál s ní kopanou, ale srdečného poměru se nedomohl.

Po roce působení u nás odbor ČMŠ podal žádost o přidělení buď bývalého učitele Švarce anebo jiného učitele z Československa.

Překvapilo, že v době, kdy Beckova vláda nestačila vymýšlet na Čechy nadávky a nesmysly, naši žádost na ministerstvu neodmítli. Bezpochyby již některé vysoce postavené osobě na ministerstvu školství ve Varšavě začalo svítat. Je k nám dosazen hodný nástupce K. Švarce, učitel Josef Albl.

Pokračoval v započatém díle a vedl mistrně dílo osvěty, vzdělání a výchovy malínské mládeže. Pro svou ryzí povahu člověka humanisty, dobrého vlastence a pravdivého demokrata, našel učitel Albl u Malínských plné pochopení a uznání.

Avšak zhoršující se poměry mezi beckovským Polskem a ČSR se odrážely i na nás, volyňských Čechů. Proto se práce nového učitele omezuje pouze jen na činnost a práci ve škole.

Tragický rok 1938 zastává učitele Albla v Malíně. Společně s malínskými občany naslouchával drtivým zprávám o pohromě, valící se na naši starou vlast. Učitel nám ukazuje na mapě svou vísku na Plzeňsku, která mnichovským rozhodnutím připadla Německu ač v ní bylo 90 procent Čechů.

Vzpomínka na X. všesokolský slet v Praze, 28. VI. - 13. VII. 1938

V roce 1938 hlavní správa ČMŠ v Lucku uspořádala hromadný zájezd československé volyňské menšiny na X. všesokolský slet v Praze. Z každé obce mohlo jeti na slet 5 až 10 osob na vlastní útraty, které nebyly tak velké, neboť Matice obstarala dvoutýdenní levné zahraniční pasy. Nebylo snadné vymoci u tehdejších polských úřadů sta levných pasů.

Z Malína se vypravilo na slet pět osob. Na hranici polsko-československé jsme zakusili přísnou polskou celní prohlídku. Po zadržení několika účastníků pro překročení devisních ustanovení byl náš vlak propuštěn na československé území. Naše radost a jásot se zvětšovaly ještě tím, že na každé stanici jsme byli nadšeně vítáni místním obyvatelstvem.

Po prvé jsme uviděli vlast, vysněnou zemi českou. Po prvé jsme stanuli na půdě svých otců. Po prvé jsme viděli, slyšeli, vnímali rušný život Prahy, Prahu jásající a plnou života a obrovský sletový stadion s tisíci cvičícími Sokolů a statisíci diváků, pestrá směs všech národů. Tisíce dojmů se slilo v jeden mohutný, nesmazatelný dojem úcty a nekonečné lásky k vlasti, kterou teprve nyní poznáváme.

Den za dnem ubíhal a my musili domů. Abychom měli celkovou představu o vlasti, zajeli jsme na zpáteční cestě na Slovensko, uviděli Bratislavu, Dunaj a za ním Děvín, kde jsme už spatřili na hranicích bývalého Rakouska hitlerovského strážníka. Projeli jsme celou Podkarpatskou Rus. 13 července, který měl být za pět let dnem našeho neštěstí, jsme se vrátili do Malína s nadějí, vzpruhou a šťastni, s pevným úmyslem, že to nebude náš poslední zájezd.

Bohužel se nesplnilo horoucí přání mé ženy. Nesplní se již touha mé dcerušky. Z malínských účastníků zájezdu na X. všesokolský slet jsem zůstal sám. Ač mě zklamala naděje na opětovný šťastný zájezd do Prahy, věřil jsem, več pevně věřili všichni naši lidé, celý ujařmený národ. Budou dny spravedlivé odplaty.

Ohlas Mnichova v Malíně

Styky s Československem dopisováním, četbou knih a časopisů, vyprávěním těch, kdož byli ve vlasti, a hlavně působením dobrých českých učitelů přirostla stará vlast Malínu tak k srdci, že Malínští žili stále více jen úspěchy a radostí vlasti. Malín neopomněl oslavit žádný významnější národní svátek a lidé měli pocit, jako by byli také v republice. Na 28. října a na 7.března byla vesnice vydekorována československými prapory. Trojbarevná vlajka vlála i s policejní stanice, kde ji nikdy neopomenul vyvěsit majitel domu, v němž byla ubytována polská státní policie.

Přišel smutný a tragický podzim 1938. Sdíleli jsme utrpení společně s vlastní a proto tehdy, když místní polské úřady přikázaly vztyčovat polské „sztandary“, nikdo z malínských Čechů rozkazu neuposlechl. Jestliže se radovali Poláci ze svého vítězství, nemohli jsme se radovati my Češi. Marně se polská policie pokoušela vysvětlit Čechům, že vítězství Polska, ovládaného Beckovou vládou, nad pokořeným Československem je i naším vítězstvím. Kamkoliv policie zašla, všude se setkala s němou výčitkou a odmítavou odpovědí. Pochopila konečně, že je vše marné.

Mysleli si, že jsme se všichni smluvili, ale mýlili se. Nač se smlouvat, když jsme všichni cítili stejně, cítili urážku, žal a bol, smutek a vzdor. Proto se 1. října 1938 neobjevila vlajka na malínském mlýně; ani u starosty, ani u předsedy Matice, ani u Zajíců, Bešťů, Holomičků či jinde. Malín měl prostě smutek, cítil, že nastává pro náš národ zase trpký boj o existenci, boj o těžce dobytou, krví nejlepších synů národa vykoupenou svobodu, že nastává pro všechny národy boj o právo na život a na samostatnost.

Ani 28. říjen se již v Malíně neoslavoval a neslavilo se ani posvícení, které zaniklo navždy.

Pošta a telefon

Po devítiletém úsilí o otevření poštovního úřadu v Malíně jsme se toho konečně dočkali r. 1937. Zároveň byl zřízen v místnosti konsumního družstva ve mlýně telefon, spojující Malín přes Ostrožec s Luckem. V Malíně byl telefon sice již od roku 1925, ale ten sloužil jen pro účely policie malínské gminy. Telefonní spojení přinášelo občanům velké výhody. Bylo ušetřeno mnoho zbytečných cest v úředních a obchodních záležitostech do vzdálených měst. Výhoda však přišla poměrně pozdě. Zanedlouho ji nová válka zničila, jako jiné výsledky dlouholeté práce.

Také ulice Malína se opravily. Na velké straně byly položeny chodníky z cihel. Podél chodníků byly nasázeny stromy. Malá strana, která měla užší ulice, byla přebudována. Ulice byly rozšířeny na účet pozemků místních občanů.

Chodníky, zelená stromořadí podél rovných ulic, telefonní a elektrická vedení, čistá nádvoří, pěkné dřevěné nebo síťové ohrady, květinové zahrádky před úhlednými domky, rozsáhlé ovocné zahrady, jednotvárné, neumlkající klepání mlýna, po ránu hrčení odstředivek v mlékárně, zvonivé údery kladiv, zaznívající ze tří kováren na různých koncích Malína - to vše tvořilo ten jednotvárný, všední život Malína.

Malín se nelišil od ostatních českých vesnic na Volyni ničím zvláštním ve své denní práci. Jako ve všech českých osadách milovali zde lidé svou mozolnou práci, která jim dávala zaslouženou odměnu, nejen hmotný blahobyť, ale i štěstí, radost a spokojenost. Malín byl národnostně i nábožensky jednotný. Kromě několika přistěhovačských rodin polských úředníků byli všichni občané pravoslavného náboženství. Nebylo tu nikdy národnostních, náboženských ani třídních třenic. Měli jsme jen své starosti a zájmy. Měli jsme různé názory a různá mínění, když šlo o zvolení toho nebo onoho občana za starostu, když šlo o stavbu té nebo oné veřejné budovy či o utvoření spolku. Přeli jsme se, kde umístit mlékárnu, kde

postavit na návsi zvonek, kde se vezmou peníze na vodní nádrže, obecní studnu, zařízení pošty a telefonu, stavbu silnice a opravu elektrického vedení. Mohli jsme se roztříštit na dva i více nesmířitelných táborů, když šlo o to, v kterém sále se bude hrát divadlo nebo pořádat zábava či slavnost, kterému spolku bude věnován čistý výtěžek z pouti, posvícení nebo jiné zábavy. „Malostraňáci“ mohli vytýkat „Velkostraňákům“, že mají všechno na Velké straně- mlékárnu, hasičské skladiště, zvon, konsumní družstvo, sály, poštu, policejní stanici a nechtějí aby byl zvolen aspoň starosta z Malé strany. Konaly se schůze, když se mělo projednat, jaký má být poplatek za vypůjčování knih v obecní knihovně, zda 5 nebo 10 grošů za knihu, jaká má být cena elektrického proudu, roční plat lesnímu hlídači, ponocnému atd. Jednalo se nejednou do noci o výši vstupného na posvícenskou zábavu, o výši platu hudebníkům, o pětigrošové přirážce na pivo ve prospěch Matice nebo hasičů. Konaly se nesčetné schůze, když se jednalo o školu, kapli anebo českého učitele. Takových a podobných starostí měl Malín mnoho. Takové zdánlivě velké a vážné záležitosti naplňovaly mysl občanů. Malín žil krásným, tvořivým životem.

V jednom se však Malín od ostatních českých vesniček odlišoval: až příliš dbal o povznesení nejen hmotné, ale i kulturní a národní úrovně svých občanů. Ač se různily názory občanů při vyřizování obecních záležitostí, ve věcech národních byli Malínští svorní. Všichni byli dobrými Čechy a každý věděl, kde je jeho místo a jaké jsou jeho povinnosti.

Jestliže před první světovou válkou byl Malín považován za jednu z nejzámožnějších a nejhezčích českých osad na Volyni, byl před touto světovou válkou z nejpokrokovějších a národně nejvůdčivějších osad české Volyně.

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

Příchod Sovětů

Bouře, která byla všeobecně očekávána, se přihnala. 14 srpna 1939 byla vyhlášena mobilisace. Z Malína odešli do polské armády 3 občané: Viktor Bešta, Václav Zajíc a Vladimír Houda. Všichni tři se zúčastnili bojů s Německem a všichni tři se dostali do německého zajetí, při čemž Houda byl těžce raněn. Válka polsko-německá dlouho netrvala a za toto krátké období se v Malíně skoro nic nezměnilo.

Události šly jedna za druhou. Polsko padlo. Na Volyň přišla Rudá armáda a s ní nová vláda. Malín však tuto změnu pociťoval radostně a klidně mohl pokračovat ve svém životě. Velice brzy se přizpůsobil novým a lepším politickým a hospodářským poměrům. V roce 1941 se zakládá v Malíně kolchoz, který měl všechny předpoklady, aby se stal jedním z nejlepších v okolí. Škola v Malíně byla rozšířena ze čtyř tříd na šest. Učitel Alb odešel na českou školu do Rovna, polský učitel byl přeložen na polskou školu a k nám do školy přišli řídící Gerasim, jeho žena a pak Češi, Jindřich Cimála a ještě později Libuše Čechová.

Byly pořádány osvětové, hospodářské, výchovné a politické přednášky, hrána divadla, pěstoval se sport. Mládež založila divadelní a pěvecký kroužek, občas i putovní biograf zavítal do vesnice. Všeobecný rozkvět.

Brzy po příchodu sovětské vlády byla z iniciativy místních vládních orgánů zřízena v Malíně nemocnice, kterou řídil chirurg dr. Otto Gross. Jeho manželka byla oční lékařkou v nemocnici. Pomocníkem dr. Grosse se stal dlouholetý místní felčar A. Omelčuk, který v Malíně působil již 25 let. Omelčuk byl zkušený, měl výbornou praxi a milerád poskytoval lékařskou pomoc všem, kdož se na něj obrátili, a často tak činil úplně zdarma. Zasloužil si v Malíně i okolí velkého uznání a všeobecné obliby obyvatelstva, tím spíše, že v prvních letech po válce v celém okolí jiného lékaře nebylo. Ještě většího uznání a obliby si získal za krátký čas v Malíně a v širokém

okolí dr. Otto Gross a nemocnice jím spravovaná. Jsa jako lékař nepostradatelný, jako člověk vždy ochotný a vlídný, oddaný svému povolání tělem i duší, získal si dr. Gross velkou přízeň lidu.

Válka německo-sovětská. 1941

Hrom války na západě neutichal, naopak se blížil k východu, až konečně válka postihla a vyburcovala z pokojného života národy Sovětského svazu.

Nesčetné hordy krvavých německých nacistů přehnaly se Volyní, přešly Malínem a hnaly se dále na východ. Lidé brzy poznali, jak si hitlerovci představují „nový evropský pořádek“, pořádek „kulturtrégrů“, který chtějí zavádět.

Jako jeden z takových „kulturtrégrů“ a neomezený pán celého ostrožeckého okresu přišel místní kreislandwirt. Stal se otrokářem tisíců obyvatel 68 vesnic okresu. Zdálo se, že se k nám vrátily časy středověku. Všemocný kreislandwirt dostal pro svou libovůli celý okres se vším živým i mrtvým jako dar za nějaké zvláštní zásluhy od svého vůdce Hitlera. Podle vlastní vůle řídí osudy tisíců lidí a nikomu za své činy neodpovídá. Naopak, dostává se mu ještě pochvaly za to, že umí vymačkávat z obyvatelstva co nejvíce plodů mozolné práce, které si pak Němci posílají domů do Německa. Vyváží se všechno počínajíc obilím a masem a končíc lékařskými bylinami a listím třešní a višní.

Tisíce takových nenasytných ssavců, kreislandwirtů, vypíjely životní šťávy ze všech bohatých zdrojů Ukrajiny. Tak tomu bylo celá dvě léta po celé Ukrajině a také v Českém Malíně.

Kulturní život a jeho slibný rozvoj se úplně zastavil. Lidé neměli času ve stálém shonu nekonečných dodávek pro Němce pomýšlet na takové věci, jako je četba časopisů, knih, divadlo, sport a pod. Museli shánět a stále jen shánět pro německý herrenvolk vše, co mohla dát bohatá ukrajinská země.

Školy, divadla, knihovny Němci uzavřeli, neboť pro obyčejné lidi není třeba takových institucí. Časopisy, i ty odporné zgleichšaltované

časopisy se prodávaly jen Němcům. Restaurace, pivo, hudba; biograf - to bylo jen pro Němce. Místnost, do níž mohl našinec vstoupit, byla pečlivě oddělena od místnosti, označené nápisem Nur für die Deutschen. Pro nás byla jen práce a stále vzrůstající dodávky všeho druhu. Malín, tak jako ostatní osady zakřiknutý, zastrašený, pracoval, dodával, aby se udržel aspoň při živoření pod svým kreislandwirtem Fridrichem Voglem. Věděl dobře, že se nenasytná německá nestvůra udává právě svou nenasytností, věděli jsme všichni, že Němci budou co nevidět z Ukrajiny vyhnáni. Malín přímo hltal každou zprávu o postupu Rudé armády a dychtivě čekal osvobození. Osvobození přišlo, ale bohužel pozdě.

Teror. Národnostní poměry za Němců.

V zimě 1942-43 odvetná opatření a zběsilý teror fašistů na Ukrajině stále více vzrůstají. Uměle roznicený národnostní antagonismus, zvláště mezi Ukrajinci a Poláky, vyvrcholuje na jaře 1943. Poláci se stěhují z vesnic do měst, přinuceni k tomu vydrážděnými Ukrajinci. Oba národy se stávají nástrojem Němců. Přitom se závistivě dívají na zdánlivě klidný a spokojený život Čechů.

Česká menšina na Volyni s hrůzou sleduje události a s hrůzou si uvědomuje, že zdánlivého klidu je namále. Často proskakují už výhrůžky, jež se týkají Čechů. Čím větší porážky postihují Němce, tím více se stupňuje jejich teror vůči bezbrannému civilnímu obyvatelstvu, při čemž užívají svých osvědčených method, chtějice docílit, aby se Slované vraždili sami. Němci se obávají, že se při stupňování jejich porážek bude utužovat sjednocení slovanských národů, jež by urychlilo německý pád. Na Volyni znesvářili slovanské národy tak, že jakákoliv dohoda mezi nimi se stala nemyslitelnou. Podařilo se jim do značné míry rozeštvání Ukrajinců s Poláky a jistě by se bylo podařilo i štvání proti Čechům. Jistě by se byli našli i takoví, kteří by na německý pokyn šli vraždit Čechy.

Malínská tragedie je jasným důkazem, neboť této hromadné vraždy se zúčastnili odpadlici různých národností. Vedoucí místo

měli ovšem Němci. Ostatní jen poslušně vykonávali jejich vůli, ať už mluvili dobře polsky, ukrajinsky, rusky, ba dokonce i česky.

ZKÁZA MALÍNA

Proč byl Malín vyvražděn a zničen? Co bylo příčinou jeho zkázy?

Na tyto otázky je velmi těžko odpovědět. Zde neplatí žádná logika. Proto se zklame každý, kdo by hledal hmatatelné odůvodnění tohoto strašného masakru. Němci nepotřebují k provedení svých zločinů závažných příčin. Jim stačí, že ničí životy Slovanů.

Proto je jisté, že vraždu v Malíně připravovali daleko před jejím provedením s celou důkladností někde v temných zdech gestapa. Vražda v Malíně po tolika jiných podobných vraždách po celé Ukrajině a na Volyni byla pouze provedením jednoho odstavce z plánu, který měl pomoci Němcům k nadvládě nad ostatními národy. Byl to plán ďábelský, který měl být uskutečněn za každou cenu. Po zničení bezpočetných ukrajinských a polských vesnic na Volyni bylo jasné, že Němci nenechají dlouho na pokoji ani české vesnice a že některou anebo několik jich vyvraždí. To se potvrzuje také tím, že současně s Malínem měla být vyvražděna i jiná česká vesnice Moskovština, 7 km od Malína, a jen šťastnou náhodou unikla zkáze. Je také možné, že Němci vykonání ortelu nad Moskovštinou pouze odložili. Česká veřejnost měla být tímto způsobem zastrašena, aby se stala poslušnou vykonavatelkou německých pokynů a také aby se znepřátelila s Ukrajinci a Poláky, neboť odpadlíci těchto národů se účastnili vraždění Čechů v Malíně.

Že Němci připravují nějaké „překvapení“ pro ostrožecký okres, bylo možno usoudit z toho, že vládce okresu Fridrich Vogel dva týdny před malínskou vraždou opustil Ostrožec, zlikvidovav tam svůj úřad i ukrajinskou okresní správu. Ostrožecký okres zůstal bez vlády, patrně proto, aby se Němcům lehčeji odůvodňovaly jejich vraždy. Ostrožecký Pilát si již napřed umýval ruce. Obyvatelstvo tušilo nebezpečí, ale co mělo dělat?

Co mohl dělati Malín jiného, když 13 července po dvoudenním dešti vysvitlo ráno slunce a bohatá úroda zvala k práci, než se dát do své denní práce? Proto ráno onoho dne konali Malínští poslední

přípravy ke žnám, netušíce, že začátek krvavých žnů pro Čechy na Volyni učiní Němci.

Klidně se naklepávaly kosy, připravovaly žací stroje, ostřily srpy a vykonávaly jiné nutné drobnosti, aby vše dobře šlo, až se začne sekat obilí.

Malínští netušili, že jsou již jiní „ženci“, aby provedli svou krvavou žeň právě na Malíně.

Netušili a nevěřili, že tvorové, říkající si lidé, mohou zabíjet tak zvířecky. Zde se také ukázala příslovečná nordická lež. Nejdříve se oběť chlácholí, uspává se její pozornost - a pak se ničí. Nejdříve se rozesílají obcím příkazy s upozorněním, že pouze obyvatelstvo, utíkající z vesnic před Němci, bude považováno za nepřátelské a podle toho s ním bude nakládáno, ujišťuje se, že kdo vykonal všechny dodávky, může spokojeně pracovat, zvláště ty rodiny anebo celé obce, z kterých se nikdo nepohřešuje. Pak se obklíčí vyhlédnutá vesnice, obyvatelstvo se chlácholí, že se zase všichni vrátí do svých domovů. A když již všechny sehnali a spočítali, ověřili podle svých záznamů, že nikdo nechybí, vrhají jim do tváře nadávky a obviňují je z banditství! I ta nemluvnátka, co klidně spí u prsu matky, i děti, jež se drží matčiných sukní, třesouce se jako listí úžasem, i dívky zavěsivše se s matkami v rameni, dívající se s hrůzou a nepochopením do namířených revolverových hlavních svými krásnými, důvěřivými očima, které věří do posledního okamžiku v právo a spravedlnost, i dědové, opírající se o hůl, i stařenky, jež třímají ranečky s jídlem, které ve své zkušené životní prozíravosti vzaly s sebou- všichni naráz jsou bandité! Proč? To žádný neví a žádný se nedozví, neboť není výsledku ani líčení před vykonáním hrozného rozsudku.

13. červenec 1943 byl posledním dnem Českého Malína. Němci přitáhli ještě večer 12. července do okolních vsí, ale nikdo nemohl vědět, co zamýšlejí, a proto také nikdo nemohl být včas varován. 13. července zrána, po dvoudenním svátku - 11. července byla neděle, 12. července zase pravoslavný svátek Petra a Pavla - se Malín klidně připravoval k práci. V kovárnách bušila kladiva, daleko bylo slyšet odstředivku mlékárny, kouř z mlýna oznamoval, že se i tu začne pracovat. Starý Žrout, zkušený strojník, si prohlížel

zamilovaným okem zase jednou svého „koně“ jak říkával svému stroji, a konal poslední přípravy, aby uvedl do chodu mlýn. „Namažte kliku,“ řekl svému pomocníkovi, „a pojedem“. Vtom přiběhl kdosi ze mlýna a vykřikl: „Pane Žroute, uzavřete motorovnu a jděte domů. Mlýn pracovat nebude, do vsi táhne nějaké vojsko. Snad to jsou Němci. Mlýn jsme již zamkli a nikdo tam není. Všichni šli domů.“ Starý pracovník pečlivě uzavřel pec, otřel ještě prach se stroje, jako by jej hladil a loučil se s ním, zamkl motorovnu a klidně, nespěchaje, ubíral se k domovu... Naposled!

Mezitím se po celém Malíně bleskurychle rozletěla zpráva, že skutečně jakési vojsko táhne ke vsi. Byli to opravdu Němci, uniformovaní, vyšňoření němečtí gestapáci, kteří si přibrali na pomoc německé vojáky z posádky Lucka a Rovna. Přijeli v podvečer na 30 nebo 35 velkých nákladních autech, jež ponechali 5 km od Malína, a k Malínu šli pěšky. Měli také několik motorek, bezpochyby spojek, a osobních aut s veliteli. Těsně před příchodem Němců šli anebo jeli Malínem Ukrajinci, utíkající před nimi. Hloučky malínských občanů, netušících nic dobrého, se tu a tam radily, co mají dělat. Žádný nepociťoval zvláštní viny. Starší uklidňovali. a radili všem zůstat doma. Vždyť to bude jen nějaký výslech nebo prohlídka a když se ukáže, že všichni obyvatelé jsou doma, nic se nám nemůže stát, přece byla o tom úřední oznámení.

A tak všichni Malínští zůstali svorně ve svých domovech, každý si řekl: co všem, to i mně! Němci se svou důkladností a pečlivostí postavili hlídky s kulomety u všech křižovatek a pěšinek a nikoho nepustili z vesnice. Do vesnice každého. Když Malín obklíčili a byli si jisti, že jim nikdo neunikne, šly hlídky od domu k domu a vyháněly z nich občany od nejmladšího do nejstaršího na náves.

Ve vsi skoro nikdo neuměl německy. Němci se nestarali o tlumočníka a nikterak se nenamáhali odpovídat na otázky Malínských, co to všechno znamená. Někde odpověděli zdvořilým úsměvem, zvláště mladým, hezkým dívkám, ukazující jim na náramkových hodinkách, že za 20 až 30 minut přijdou opět domů. Jen aby si nic s sebou nebraly. Jinde zase odpovídali hrubou nadávkou nebo napřáhnutím pažby a dokonce natáhnutím kohoutku zbraně.

Lidé se ubírali pod bodáky na náves, tvoříce tam skupiny po 30 až 50 lidech, které Němci odváděli s namířenými revoly do Ukrajinského Malína. Na otázku, kam nás vedou, řekli nám jen přísně a s důrazem, že každý, kdo se pokusí o útěk, bude na místě zastřelen! A vedle nás každých pět kroků bodák, každých pět kroků revolver. Nejeden malínský občan musil nést jakési bedničky. „To jsou náboje,“ prohodil někdo. „Uvidíte, že to si neseme pro sebe,“ řekl zase jiný. „Rychleji!“ vykřikl jeden z Němců rusky, odcházeje dále od skupiny a napřahuje odjištěný automat na zástup, jenž se mimoděk zastavil. Každý si pomyslí: teď to začne! „Los, los,“ řvali němečtí vrazi, pobízejíce nás k rychlejšímu kroku. To jsme šli dvorem a zahradou statku Josefa Dobrého. Kam nás vedou? Zvláště děti se ustavičně tázaly rodičů, co to má znamenat. Každého ovládl nepokoj. Proč nás tak střeží, jako těžké provinilce nebo vrahy?

Přišli jsme do Ukrajinského Malína. Zatím jiná četa německých lotrů přivedla druhou skupinu malínských občanů. Jednu ze skupin hnali Němci až do lesa a zase zpět na místo hlavní sběrný. Proč, to žádný neví. Přicházela skupina za skupinou a Němci ihned oddělovali muže od žen a dětí. Stáli jsme tak dlouho, dokud Němci nevyhnali všechno obyvatelstvo z Malína. Nemocné a starce přivezli na vozech. Někteří Malínští přijeli i s povozy, naloženými předměty z domácnosti a hlavně potravinami. I krávy si vedli. Jiní zase přišli, jak stáli při práci, od stolu od snídaně, některý si ve spěchu oblékl sváteční kabát, jiný přišel bos. Postavili nás do řad. Stáli jsme proti svým ženám a dětem. Za námi hlavně kulometů připravené k palbě, před námi bodáky, revoly a za pasem granáty, jedním slovem, všude jen samá zbraň.

Nic nechápajíce pozorujeme úzkostlivě, co se bude dít dále. Na otázku, kdy se budou prohlížet osobní průkazy, hubený důstojník se žlutým obličejem mávl jen rukou a řekl: „Später!“ Stojíme mlčky dále, tu hauptman dává povely sednout, kleknout, zase vstát, strážé mezitím přiskakují ke svým kulometům, zase si myslíme, že to už začne! Najednou rozkaz spočítat nás. Důstojník se táže, kde je starosta. Vystupuje tajemník obecní správy obce Josef Bešta a oznamuje mu, že starosta právě tam na kopci jde s poslední skupinou z Malína. „Co že je vás tak málo? Kolik je vás všech

ve vsi?“ táže se důstojník. „Je nás zde přes 400, celá obec čítá okolo 440 obyvatel,“ odpovídá klidně tajemník. „Ti, kteří chybí, jsou buď na práci v poli, nebo odjeli do měst.“ Důstojník se dívá do svého zápisníku a mlčí. Mezitím šestiletý hošík Jaroslava Stuchlého, neustále plačíc u své matky, se jí vytrhl a běžel k důstojníkovi, prose ho dětským hláskem: „Nezabíjejte mého tatínka, vidíte, že nezabijete mého tatínka, prosím vás, nezabijte mi tatínka!“ Důstojník nic neodpověděl, ukázal jen svému pobočníkovi a ten odvedl chlapce k matce, ale dítě se nedalo utiшит, a vyrvavši se matce, přeběhlo k otcí, zase s hrozným pláčem, tahalo otce za ruku: „Pojď sem, tati,“ a ukazuje směrem k matce, „oni tě zde zabijou, pojď s námi!“ Otec bere dítě do náruče, uklidňuje je a líbá a oběma kanou slzy.

Zase je slyšet hlas důstojníka, který volá k sobě dva pochopy a něco jim rozkazuje. Jednomu dává papír (viděl jsem, že to byl tiskopis) a poroučí mu psát na zádech druhého. Co mu diktuje; nelze slyšet, poněvadž vítr zanáší jeho protivnou rozkazovací němčinu. Zaslechl jsem jen jedno slovo: „Zivilgefangenen“. Tak tedy jsme civilními zajatci! Přichází již starosta s malou skupinou občanů, ale zato trojnásobným počtem Němců, kteří nás čím dále tím více střežili. Důstojník skončil diktát a jeho krvavý písař přestal psát krátký, bezpochyby poslední krvavý děj Českého Malína. Nás muže odvádějí do Ukrajinského Malína, do zahrady. Syn je se mnou. Dceruška zůstala s manželkou. Ohlížím se ještě. Rozkaz usednout.

Přichází Němec, komolící trochu ruštinu, že prý prohlédne dokumenty. Prohlíží papíry jednoho po druhém. Rozděluje Ukrajince, Čechy a Poláky na zvláštní skupiny. Nikdo se nesmí ani pohnout. U toho neb onoho prohodí jízlivě: „Jaké to máte dokumenty, copak z nich poznám, kdo jste?“ Někdo se odvážil říci: „Takové, jaké nám dali Němci.“ Němec se rozkřikne: „Mlčet!“ Kdo však nemá žádných dokumentů, tomu vytýká, proč nemá aspoň takové jako ostatní. A nic nepomáhá vysvětlení, že se tázal hlídky, má-li s sebou vzít průkazy, a ta mu odpověděla, že nikoliv.

Dříve stodola, také jeden z hromadných hrobů.

Hospodářství Václava Vignera, kde Němci vraždili a pálili Malínské.

Skupina zachráněných stařen, žen a dětí, které spasila jen šťastná náhoda nebo nepřítomnost v obci v onen osudný den.

Kat jen pokyvuje hlavou a zase s úšklebkem prohodí: „Proč jste tady všechny volksdeutsche povraždili?!“ Díváme se tázavě jeden na druhého a odpovídáme směle: Nemohli jsme žádné volksdeutsche zavraždit, protože u nás žádní nebyli.“

Rozléhá se rachot kulometů, praskot granátů a začínají hořet chaty v Ukrajinském Malíně. Je asi 12. hodin v poledne.

Je slyšet střílení a praskot granátů odtamtud, kde zůstaly naše ženy a děti. Střelba se zesiluje. Každý z nás myslí na své blízké. Tu přibíhá s velkým hřmotem a křikem skupina Němců s napraženými automaty a s vykasanými rukávy. Slyšíme jakési vyhrůžky a časté slovo „Banditen“. Později se ukázalo, že prý na ně stříleli ukrajinští „banderovci“. Hlídky se tentokrát jen vystřídaly, opět rozkaz sedět. Výbuch granátů a poblíže zapálená chata napíná naši zvědavost, takže všichni vstáváme jako na povel. Několikeré klapnutí závěru pušek i kulometů a nadávky nás přinucují, abychom se zase posadili a čekali.

Kati zase přiběhli s velkým hřmotem se vystřídát a s nimi přišel nějaký tlustý Němec v hnědé uniformě a s hákovým křížem na rameni, bezpochyby kreislandwirt, a žádal asi 15 nebo 20 mladých chlapců. Syna mi vzal také. Vstal jsem a šel jsem s nimi, jsa odhodlán nedat se odloučit od syna. Němec se na mne rozkřikl, co chci. Ukázal jsem, že jdu za synem. Pokrčil rameny a nechal mě. Obklopili nás a vedou dále. Jakýsi vzteklý Němec, kterému věčně lítá slina z úst, vysvětluje, že se máme vrátit do vsi, zapráhnout do povozů, naložit všechen movitý inventář, majetek z domů a z hospodářských budov a přihnát všechen dobytek sem k němu. Jestliže něco opomeneme, budeme prostě odstřeleni. Zběhne-li někdo z nás, bude zastřeleno 50 dětí a žen. Všechno má být vykonáno během jedné hodiny. Posloucháme, ale naše zraky hledají naše blízké, kde jsme je před několika hodinami ponechali. Stojí na tomtéž místě. My odcházíme do Českého Malína.

Němci už sehnali dobytek z Ukrajinského Malína před vesnicí. Ukrajinský Malín hoří a je stále slyšet střelbu. Řev dobytka, vytí psů, neustálé řvaní Němců, pláč žen a dětí, vše se smísilo v jeden hrozný nárek, a jako by toho bylo ještě málo, přehlušuje nárek umírajícího Malína německé letadlo, které se snáší nízko nad

Malínem, dělá několik kruhů a kati ve vzduchu i kati na zemi si dávají jakési smluvené znamení rukou. Snad to byl ortel smrti. Obklíčení esesáky spěchali jsme ještě jednou do Malína, abychom naložili na vozy vše, co nám Němci rozkázali a co mělo pro ně cenu.

V Malíně už pobíhali od domu k domu Němci s odjištěnými automaty, hotovi zastřeliti každého, koho by zde ještě našli. Nakládáme vše, co nám příkazují, pobízení ke spěchu stálými nadávkami a střelením nad našimi hlavami. Byly asi tři hodiny odpoledne, když jsme skončili nakládání a vyhnali dobytek. Vraceli jsme se zase silně střeženi k Ukrajinskému Malínu. Střelba tam už ustávala, ale oheň se zvětšoval. To němečtí katani dovršovali prvou část svého programu.

Při návratu do Ukrajinského Malína potkáváme první dvě velké skupiny svých žen a dětí, které stále ještě pod bodáky jsou vedeny do Českého Malína. V popředí jednoho z těchto smutných průvodů kráčí mladá krásná žena, celá v bílém rouše. V náručí má dítě. V čele druhého průvodu jde žena, jež vede dva chlapečky, kteří se jí stále táží: „Kam nás vedou, mamičko? Kde je náš tatínek, proč tatínek nejde s námi? Němci tatínka zabijou?“ Matka se jen tak tak zdržuje, aby nevybuchla v hlasitý pláč. Uklidňuje děti, jak může, ale ty se nedají uchlácholit.

Tyto. dvě skupiny žen Němci povraždili a spálili v Českém Malíně v budovách statků Josefa Dobrého, Václava Činky, Václava Vignera, Bedřicha Čenky, Václava Uhlíře a Josefa Myšáka. Smrti unikly, vyskočivše z ohně, zahaleny dýmem a proto nezpozorovány Němci, jen dvě ženy: 29letá Marie Zajícová 16letá Ludmila Čínková. Když je zahnali do stodol; chlévů a jiných budov, na jejich nářek, pláč a prosby, aby je propustili domů, cynicky odpovídali, že za 5 minut budou doma. Za pět minut nežily. Až na některé, které se dlouho mučily v ohni.

Jedeme s naloženým majetkem, ženeme dobytek ulicemi Ukrajinského Malína. Všude hoří, dobytek se nám rozbíhá, všude číhají Němci. Muže už odvedli do kostela a do školy. Zbylé ženy ještě stojí v jedné zahradě. Spatřil jsem tam mezi nimi svou ženu a dcerušku. Zavolal jsem na ně. Uslyšely, přiběhly k cestě. Několik vět, otázek spěšně a bez ladu pronesených: „Kam vás vedou? - Co

vám říkají, proč vás nepropouštějí, ověřovali vám dokumenty?“ Ještě poslední sbohem a polibek a už přiběhl Němec s napřaženou pistolí a křikem: „Los, los!“ Ohlédl jsem se ještě jednou a... naposled!

Hnali jsme dobytek dále. Když jsme byli asi 3 km za Malínem, uviděli jsme, že Malín již hoří. Hořel také kostel a škola v Ukrajinském Malíně a vzňaly se i ostatní chaty, kam byli zahrnání všichni naši muži, ženy a děti. Byl slyšet praskot granátů a kulometů. Dábelské dílo vraždění nevinných lidí započalo. A my šli dále. Stále jsme se ohlíželi, stále jsme pozorovali, co se děje v naší rodné vesnici, stále jsme mysleli na své blízké.

Připouštěli jsme, že mohou srovnat Malín se zemí, zničit naše budovy, majetky, ale že jsou schopni povraždit nevinné děti a ženy, to jsme si v hlavách nemohli srovnat, nevěřili jsme tomu. Podle pokynů Němců dali jsme se s dobytkem směrem k městečku Olyce obvyklou cestou, jež vedla lesem. Němci, hrdinní vrazi nevinných lidí, se bezpochyby báli jíti touto cestou zpět. Proto po uskutečnění hrozného činu, když bylo odtroubeno jako po boji, vraceli se cestou jinou, horší, která však nevedla lesem. To jsme my ovšem vědět nemohli a tak jsme jim mimoděk unikli a oni nás nemohli a asi ani nechtěli stíhat, neboť se již chýlilo k večeru; Poslali za námi jen několik dávek z automatu. K večeru se spustil hrozný liják, bouře a blýskavice, jako by samo nebe chtělo uhasiti oheň Malína, jako by protestovalo proti hroznému zločinu. Tak nás několik uniklo smrti. Jiní vozkové, již jeli s povozy, prostě poskákali v noci do obilí nebo unikli Němcům, když byli zaměstnáni zdvímáním auta, které se převrátilo do příkopu.

Probděli jsme do půlnoci v ukrajinské chatě ve vsi Borbině. Dlouho jsme slyšeli hrčení nákladních aut, která odvážela vrahy a nemohla pro rozblácení cesty vyjet do kopce.

Po půlnoci jsme se vydali do Malína. Již svítalo, když nám jakási babka v ukrajinské vesnici Újezdčích řekla strašnou zvěst, že všichni naši jsou zabiti a spáleni. Zavířilo nám v hlavách. To není možné! Snad muži odnesli hněv Němců, ale ženy, děti, nemluvňátka?! Nemohli jsme to pochopit ani uvěřit. „A neodvezli někoho z žen a dětí na svých autech?“ tážeme se babky dále. Slyšela, že nějaké

ženy a děti vezli. Opět špetka naděje. A však marná. Odvezli jen jednu ukrajinskou rodinu, která se přihlásila jako volksdeutsch.

Obrazy, jež se nám zjevily v Malíně, nemožno popsat. Všude postřelení lidé, kteří se snažili uniknout ze školy nebo z kostela. Napolo spálená těla, napolo ohořelé lebky, upálené končetiny, tu a tam utržená hlava nebo ruka a na všech popravčích místech ohořelé lidské kosti. Málo osob bylo možno identifikovat. Jenom díky tomu, že se Václavu Uhlířovi, ačkoliv raněnému, podařilo uniknout smrti, víme, kde kdo přibližně zahynul a do které budovy byl zahrán. Sám Uhlíř, raněný čtyřmi kulemi do nohy, proležel celou noc na dešti v zahradě nedaleko školy, odkud vyběhl. Slyšel a viděl, jak Němci vraždí, jak ještě zkoušejí, zdali je někdo naživu, a dobíjejí ho. Zamhouřil oči, ani svailem nehnul, překonáváje ukrutnou bolest, když šli vrazi kolem něho a celého v krvi ho považovali za mrtvého.

Po vykonání svého strašného díla, vyvraždění a spálení Malina, Němci se zde, ba ani v okolí Malína více neukázali, ač jejich panování trvalo v naší oblasti ještě déle než půl roku. Zbaběle utekli, tak, jak zbaběle provedli hrozný zločin, a ani se nepokoušeli vymáhat z ostrožeckého okresu, do kterého Malín patřil, obilí ani jiný kontingent či poplatky.

Němci vyvraždili v Českém Malíně 104 muže, 161 žen, 65 dětí mužského pohlaví do 14 let; 40 děvčátek do 14 let, 26 Poláků, čtyři Čechy z jiných českých osad, kteří náhodou dleli v Malíně. V Ukrajinském Malíně zavraždili 132 obyvatel. V Českém Malíně spálili 68 domů a 223 stodoly, chlévy, špýchary a jiné hospodářské budovy.

Pozůstatky malínských mučedníků jsme pečlivě posbírali a pochovali ve společném hrobě na malínském hřbitově. Část mužů je pochována v Ukrajinském Malíně u pravoslavného chrámu.

Mnozí se dověděli o místě, kde jejich bližní zahynuli, podle toho, že tam našli a poznali předměty, jež patřily zahynulým, špendlíky, přezky, šperky, prsteny, náušnice a někde i zbytky ohořelého oděvu. Mně přesně za měsíc po vraždě přinesl jeden malínský Ukrajinec

snubní prsten mé ženy. Již jsem neměl naději ani pochybnosti a s určitostí jsem poznal, kde mi drazí zahynuli.

Všude v místech malínských Golgot jsou postaveny kříže. Na hřbitově v Malíně je vztyčen prozatím vysoký kříž. My všichni pozůstalí Malínští jsme si přislíbili, že postavíme našim mučedníkům na hřbitově v Malíně důstojný pomník na věčnou památku a pro svědectví budoucím generacím. Bude věčně mluvit o hrozném zločinu a usvědčovat z něho národ, který jej spáchal, národ, který si činil v Evropě i ve světě nárok na postavení nejcivilisovanějšího národa.

Malín umíral mučednický, umíral z vůle německých banditů za to, že náležel k jiné národnosti, k jiné rase. Národnosti, která má svou kulturu, vědu, humanitu a národní svéráznost.

Neuslyšíme už ve svém Malíně líbezných zvonkových hlásek svých dětí, neuslyšíme za večera zpěvy naší mládeže, toho ryzího květu národa, na který mohl být Malín právem hrdý, neboť mladé malínské ratolesti byly česky uvědomělé, byly vychovány učiteli, jako byl Švarc a Albl - dobrými lidmi a vlastenci.

Již nespátříme houfy dětí, vesele štěbetajících, bezstarostně poskakujících po ránu ke škole. Nebudou už chodit Barbory ani Mikuláši. Ježíšek již nepotřebuje nadělovat, a také, co by nám mohl nadělit? Naše mládež nebude již hrát divadel, již si nezatančí, nezazpívá naše písničky. Již nebude pouti v máji a svatováclavského posvícení v Malíně.

Bude a na věčné časy zůstane nešťastný den, na který nás několik pozůstalých bývalého Českého Malína, celá česká Volyň, ani ty, naše drahá vlasti, nikdy nezapomeneme:

13. červenec 1943.

Krev Českého Malína splyne s krví Lidic a Ležáků, splyne s krví nesčetných obětí našeho národa v jeden potok, mocný potok, jenž strhne otroctví a přinese osvobození!

My žijeme, oni odešli. Zemřeli za nás, proto nezapomeneme, odčiníme a pomstíme!

Čest jejich nesmrtelné památce!

Stojíme na prahu vlasti se zbraní v ruce, spolu se slavnou Rudou armádou, hotovi vyplnit odkaz zavražděných.

Mrtvé pomstíme, živé osvobodíme!

Po vyvraždění a vypálení Malína, když pochovali své blízké, Malínští, kteří zůstali na živu, většinou opustili Malín a uchýlili se k příbuzným a známým v okolních českých osadách. Uvědomovali jsme si, že panství německých vrahů nebude již dlouho trvat, ač fronta je od nás vzdálena ještě na sta kilometrů. Němce na východní frontě stíhala porážka za porážkou a jejich fronta se hroutila pod mocnými údery slavné Rudé armády. Sledovali jsme s velkou radostí vítězný postup Rudé armády, nemohouce se již dočkat, kdy budeme osvobozeni, abychom také přiložili ruce k dílu a pomstili nevinné malínské mučedníky.

V únoru 1944 Rudá armáda osvobodila hlavní města Volyně a také Malín. Vrátili jsme se ze svých dočasných domovů nakrátko do Malína a ihned poté všichni pozůstali Malínští jako celá česká Volyň vstoupili do první československé brigády generála Svobody, abychom bojovali po boku Rudé armády boj spravedlivé odplaty za všechny zločiny Němců. Bylo nás Malínských v československé brigádě 39, z toho dva padli, dva jsou nezvěstní a tři byli těžce raněni.

V den 1. výročí malínské tragedie byl velitelstvím 1. československé brigády v SSSR uspořádán zájezd delegace malínských vojáků k společné mohyle malínských obětí. Vedoucím zájezdu byl kapitán J. Mareš. Smuteční tryzny se také zúčastnila čestná rota Rudé armády, zástupci Rudé armády a sovětských úřadů a delegace četných českých volyňských osad. Průběh smuteční vzpomínky byl filmován laureátem stalinské ceny, kinooperátorem kap. Elbertem, který pak padl v boji u hranic naší vlasti.

Dík vítěznému postupu Rudé armády mohl být odhalen jeden z nejhrůznějších zločinů hitlerovského běsnění - Český Malín. Dík Rudé armádě a společně sní jsme si vybojovali svobodu. Nebudou a nesmějí býti nikdy zapomenuty zločiny německého národa.

ZÁPIS

o vyvraždění obyvatelstva, spálení a vyloupení obce Český Malín hitlerovskými zločinci

Sepsáno dne 3 dubna 1944 v obci Český Malín, okres Ostrožec, oblast Rovno.

Z rozkazu velitele 1. čs. samostatné, řádem Suvorova a Bohdana Chmelnického vyznamenané brigády v SSSR generála Ludvíka Svobody byla utvořena k vyšetření zločinu komise, do které byli jmenováni:

Škpt. JUDr. Procházka Jaroslav, osvětový důstojník brigády jako předseda,

npor. Marcelly Pavel,

ppor. Štíma Michal,

ppor. MUDr. Hoenig Jan,

ppor. Hermann Hanuš, jako členové.

Za obyvatelstvo obce Český Malín byli přiřazeni do komise na návrh starosty tito místní občané:

Činka Jan Jiří, t. č. starosta obce Český Malín,

Kinšt Václav Václavovič,

Pospíšilová Anna Jaroslavovna,

Zajícová Marie Josefovna,

Činková Ludmila Václavovna,

Martinovský Josef Aloisovič, od 28. III. 1944 vojín čs. armády,

Žrout Antonín Ivanovič.

Na základě svědeckých výpovědí místních obyvatel, dokumentů, fotografií a místního ohledání zjistili podepsaní toto:

Dne 13. července 1943 asi v 7 hodin ráno připochoval německý oddíl o síle kolem 1500 mužů od městečka Olyka k obci Malín.

Němci nejdříve obklíčili Ukrajinský Malín a odtud i obec Český Malín.

V Českém Malíně zašli do každého domu a pod záminkou přezkoumání dokumentů vyhnali všechno obyvatelstvo na ulice, od nejmladšího do nejstaršího, nemocné i zdravé. Kdo nemohl jít, musel být odvezen. Seskupili je a po skupinách pod bodáky odvedli na pole do Ukrajinského Malína. Tam oddělili děti, ženy a starce od mužů a mladíků.

Zatím již v Ukrajinském Malíně začala střelba. Němci stříleli po utíkajících obyvatelích Ukrajinského Malína.

Po seřazení a spočítání obyvatel Českého Malína odvedli je Němci do zahrad mezi domy v Ukrajinském Malíně. Zatím už Němci začali pálit Ukrajinský Malín, také střelba se zesilovala. Němci tvrdili, že prý byli napadeni tlupou „banderovců“.

Ze skupiny mužů oddělili Němci 16 mladých chlapců, kteří potom podle jejich rozkazu hnali z obce pod bodáky uloupený dobytek. Dále oddělili 22 nebo 25 mužů, kteří později jako kočí odvezli pod bodáky naloupený majetek.

Potom Němci zahnali všechny muže a část žen po skupinách do kostela, školy a jiných budov v Ukrajinském Malíně, které polili hořlavinou a podpálili. Ty, kdož se snažili utéci nebo vyskočit z oken, pobili ranami z automatů a jiných zbraní.

Většinu žen s dětmi a starce odvedli Němci po skupinách nazpět do Českého Malína. Cynicky objasňovali ustrašeným ženám, že je za pět minut propustí. Zatím je však nahnali do stodol, stodoly podpálili. Ty, kdož se snažili utéci, postříleli. Dále pokračovali ve svém řádění v Českém Malíně, podpalovali ostatní domy a budovy.

Z násilím sehnání obyvatelstva Českého Malína se zachránili a zůstali naživu jedině ti, kteří 13. července 1943 náhodou nebyli v obci přítomní nebo byli na poli, ti, kteří hnali na rozkaz Němců uloupený dobytek nebo vezli naloupený majetek. Kromě toho se podařilo uniknout z hořící školy občanu Uhlířovi Václavu Vladimíroviči, z hořících stodol Zajícové Marii Josefově a Čínkové

Ludmile Václavovně. Byli také upáleni 4 Češi z jiných obcí, kteří osudného dne dleli náhodou v Českém Malíně.

Očití svědci líčí jednotlivé hrůzné scény bestiálního chování Němců. Němci zabíjeli klečící před nimi ženy s dětmi, úpěnlivě prosící o slitování. Před hořící stodolou napíchli na bodáky klečící před nimi děti, prosící o zachování života a hodili je do ohně. Zavřeli stařenku do chlívků, chlívků podpálili a do chlívků stříleli. V nemocnicích zabíjeli na lůžkách nemocné, kteří nemohli chodit. Do sklepů, kde se schovávali lidé, házeli ruční granáty.

Němci nejenom že obec Český Malín spálili, nýbrž také vyloupili. Sehnali a dali odehnat všechny dobytek. Z prázdných domů před jich zapálením odnesli vše, co se jim líbilo.

Český Malín hořel týden. Oběti hitlerovského zločinu, pokud byly vůbec nalezeny jejich pozůstatky v podobě kostí, popela, zohavených a spálených těl, byly pečlivě sesbírány a pochovány ve společném hrobě na hřbitově v Českém Malíně.

Obec Český Malín byla založena roku 1871 a patřila k nejkulturnějším a nejbohatším českým obcím na Volyni. Z kdysi kvetoucí obce učinili němečtí zločinci za několik hodin liduprázdné sutiny a spáleniště se smutně trčícími komíny.

Český Malín měl před 13. červencem 1943 444 obyvatel české národnosti, 26 obyvatel polské a jiné národnosti. V obci žilo 14 zajatců - Rusů. Dne 13. července dleli v Malíně 4 Češi, kteří přišli z jiných obcí. Němci povraždili a upálili celkem 374 Čechy, z toho 104 muže, 161 žen., 65 dětí mužského pohlaví do 14 let, 40 holčiček do 14let, dále 26 Poláků. Mezi upálenými jsou také 4 Češi z jiných obcí. V Ukrajinském Malíně vyvraždili celkem 132 obyvatel.

V Českém Malíně bylo před 13. červencem 1944 celkem 102 domů. Z toho bylo spáleno 68 domů, takže zbylo 34 domů. Bylo 82 stodol, spáleno 61 stodol, zůstalo 21 stodol. Bylo 102 chlévů, spáleno 54, zůstalo 6 špýcharů. Byly dva sály. Jeden Němci spálili, jeden zůstal. Bylo 90 jiných malých budov, z toho spáleno 58, zůstalo jich 32. Mnoho budov spálili Němci v Ukrajinském Malíně, také kostel a školu.

V Českém Malíně bylo před 13. červencem 1945 512 kusů krav, z toho Němci uloupili 442, zbylo 70 krav. Bylo 160 koní. Němci uloupili 130 koní, zbylo 30 koní. Bylo 920 vepřů, Němci uloupili 870 vepřů, zbylo 50 vepřů. Bylo 200 ovcí, Němci uloupili 170, zbylo 30 ovcí. Počet naloupené drůbeže a jiného ukradeného majetku nebyl zjištěn.

Vinníci zločinu nebyli dosud zjištěni a vypátráni. Mezi zločinci byl, jak uvádějí svědci, kreislandwirtleutnant Vogl Friedrich, dále německý četník Málek a německý voják Martin Levandovský.

Hitlerovští zločinci dne 13. července 1943 v Českém Malíně znovu prokázali, že jejich cílem je vyhubení a fyzické vyhlazení slovanských národů, také národa českého. Po Lidicích a Ležákách v naší dosud ještě okupované vlasti spáchali další hrůzný zločin v obci Český Malín na dočasně obsazené Ukrajině. Díky vítěznému postupu Rudé armády byl tento nový zločin hitlerovců odhalen.

Krev nevinně zabitých a zvířecky upálených českých lidí volá po pomstě. Rudá armáda a s ní společně také čs. vojenské jednotky v SSSR jsou už v Karpatech nebo se k nim přibližují. Není již daleko den konečného zúčtování se všemi hitlerovskými zločiny. Také zločin malínský bude pomstěn!

Smrt německým vetřelcům

Po hlasitém přečtení všichni podepsaní stvrdili, schválili a podepsali:

Škpt. JUDr. PROCHÁZKA JAROSLAV v. r.

Npor. MARCELLY PAVEL v.r.

Ppor. MUDr. HOENIG JAN v. r.

Ppor. HERMANN HANUŠ v. r.

ŽROUT ANTONÍN IVANOVIČ v. r.

POSPÍŠILOVÁ ANNA JAROSLAVOVNA v. r.

ZAJÍCOVÁ MARIE JOSEFOVNA v. r.

ČINKOVÁ LUDMILA VÁCLAVOVNA v. r.

KINŠT VÁCLAV VÁCLAVOVIC v. r.

MARTINOVSKÝ JOSEF ALOISOVIČ v. r.

ČINKA JAN JIŘÍ v. r.

Velitel 1. čs. samostatné brigády v SSSR, vyznamenané Řádem
Suvorova a Bohdana Chemelnického,

generál SVOBODA LUDVÍK v. r.

Kulaté razítko.

JAN ČINKA, starosta v. r.

J. A. Martinovský
KRONIKA ČESKÉHO MALÍNA

Vydalo ministerstvo informací v Praze - II. vydání v červenci
1945 nákladem Orbisu - Písmem cicero Fournier vytiskla
knihtiskárna Orbis v Praze XII, třída maršála Stalina 46

15 K

114
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

1 марта 1944 года

Колония Малин.

Военный следователь В.П. в/ч. 16580 Гвардии Капитан
Юстиции РУСОВ, допросил нижепоименованного в качестве
свидетеля, который показал:

Мартыновский Иосиф Алексеевич, 1903 г. уро -
женец и житель кол.Малин., Острожецкого района,
Ровенской области УССР, по национальности чех,
грамотный, крестьянин.

Об ответственности за дачу ложных показаний преду -
преждено по ст. 95 УК РСФСР

Мартыновский

Рано утром 13 июля 1943 г. в село и колонию Малин
прибыли на автомашинах и мотоциклах немецкий карательный
отряд численностью примерно 1500 человек солдат и офицеров.
На задней части борта каждой автомашины был нарисован олень
и номер автомашины. Командовал данным отрядом капитан /хадор-
тман/ фамилия которого не установлена. Прибыв к нам солдаты
оцепили село и колонию. Все население включая детей, женщин,
стариков и больных выгнали на улицу. После проверки докумен-
тов часть молодых и здоровых мужчин отобрали собирать и увозить
скот. В эту группу попал и я. Остальных жителей загнали
в помещения: школу, церковь и 12 сараев села и колонии Ма-
лин. Все эти строения немцы сожгли вместе с людьми. Они
сожгли не только эти строения, но и еще более трехсот жилых
и хозяйственных зданий. Всего по селу и колонии Малин погуби-
ло более 600 граждан. Отряд учинивший у нас расправу прибыл

из м. Олыны. Туда-же нас доставили награбленный скот. По дороге я от немцев сбежал и этим спас себе жизнь.

У нас в Острожеском р-не жил немецкий зондерфюрер Фогель Фридрих из Швабии, село Плоцварт, округ Бонн № 41 от Рейне. За неделю до нападения на нашу колонию Фогель выехал в Дубно. В день расправы над нашей колонией Фогель никто не видел, но только он один мог вызвать к нам карательный отряд по согласованию с данным вопроса с Гебельс-комиссаром Луцкос Линднером и Гебельс - комиссаром Дубно Фройвартель.

Это подтверждается тем, что на второй день когда отряд учинял расправу над мирным и жителями села Городища, то Фогель Фридрих лично сам руководил там операцией.

Участие Гебельс-комиссара Луцка Линд. подтверждается тем, что из Луцка было послано в помощь немецкому карательному отряду несколько полицейских вернее тому армия в том числе

Через некоторое время нам удалось достать фотокарточку командира карательного отряда. Фотоснимком немцами произведен в селе Малин во время расправы над мирным населением. Четвертый справа стоит командир отряда. После дикой расправы немцев над жителями нашей колонии и села Малин, местный фотограф зафотографировал следы зверства. На прилагаемом фотоснимке № 1 сгоревшая школа в с. Малин, в которой сгорело много мужчин. На фотоснимке № 2 кости сгоревших в церкви граждан. На

снимке № 3 сгоревший двор гр-на Добрий Иосифа.
В сараях этого двора сгорело много стариков женщин
и детей. Могила вперед креста - это погребенные
кости сгоревших. О данной расправе немцев я на чеш-
ском языке написал стихотворение которое прилагаю.

Больше показать ничего не могу. Записано с
моих слов правильно и мне прочтено вслух.

Зачеркнутое "слева" не читать, написанному
"справа" верить.

Мартыновский

Допросил:

Воен. Следователь В.П. в/ч. 16580
Гв. Капитан Юстиции Русов

454

Němci, hitlerovští barbari srou Prubou
tentonskou bolou rozslafali a zmrčili
kráskou českou zahradkou i s
tím rovníkem, pokrojem slovařským
krátem - Český Malín.

Kter Českého Malína splývá s
vzrů Ládí a Lázárů, splývá
s křesť ^{matka} steel nescetných (historigee)
obětí národa a jeden potok
mccny potok jež stáhne vlny
otivostí a přínese orobitelské.

My zjeme pulzce omi oděsti. Omí
zeměti za nás. Proto nepřetrženě
odčiníme, přemstíme!

Čest jejez nemetelné přemstce!

J. A. Mladý

20

skýs vesnic - Chrenova, Kulurova
 Kiskonic, Kropirčiny a Biskupice -
 asi patnáct kilometrů od Vlada-
 mira - Tokyuského. Tato naše ves-
 nice se většinou evakuovaly
 před příchodem Rusů. Byla
 skorem liduprázdna. V
 těchto vesnicích, v malých ná-
 jinských chatkách, napolo zrušených
 určili Němci nové domovy pro
 nás utvářející lid, aby měl ro-
 děný život ^{rybníků}. ~~Právě~~ ^{Právě} ~~Právě~~
 tomu sami ^{malými} říkali, že jsou v
 "plemí". Ono to vlastně bylo
 přesné pojmenování. Když
 vlastně byli ^{opravdu} civilními zajatci. A
 že německá kultura ještě tehdy
 nebyla na tom stupni jako nyní,
 tak jenom své civilní zajatci ~~stíne~~
~~tehdy~~ rybníci z rodné vsi a přestěho-

aly psůtella mdu. Zastala se
 Maline, ~~sklepe~~ na místě. Jinde, vrtimou
 nepřítomný les a rozestlá lano a emenou
 jobe; ^{Thermis} ~~na~~ zabalila 1200 mrazu (asi 1000 ha) ^{presmeru} 1
~~Allex~~ ^{Allex} ~~tem~~ ^{Allex} ~~rodiny~~ ^{rodiny} cestaly a Dubna. Bez
 přístěti, nemle jazyka, že obložování
 (přístěti) dleharabí, a jedovatými lidmi,
 je silno litoraly, je ryjdy z slasti,
~~Trach~~ ^{Trach} ~~arstak~~ ^{arstak} ~~je~~ ^{je} ~~slasti~~ ^{slasti} ~~bravda~~ ^{bravda} ~~stochany~~ ^{stochany} ~~tyto~~
 transpaly a nesmice odhalovala. S ryfosa
 losti a sobereptem smáceli nase
^{lidi} ~~fristralas~~ ^{fristralas} ~~stochany~~ ^{stochany} ~~nerytky~~ ^{nerytky} ~~a strasti~~ ^{a strasti}
~~rytichovalen~~ ^{rytichovalen}. ~~Appli~~ ^{Appli} ~~so~~ ^{so} ~~rodiny~~ ^{rodiny}, ~~je~~ ^{je}
~~razdy~~ ^{razdy} ~~zabaton~~ ^{zabaton} ~~je~~ ^{je} ~~terdy~~ ^{terdy}. A byly ty
 zabaty nejen ~~leikty~~ ^{leikty}, ~~a~~ ^a ~~často~~ ^{často} ~~nesmice~~ ^{nesmice}
 silelni.
~~Lutim~~ ^{Lutim} ~~než~~ ^{než} ~~na~~ ^{na} ~~domice~~ ^{domice} ~~zakouplila~~ ^{zakouplila}
~~ne~~ ^{ne} ~~te~~ ^{te} ~~ratilo~~ ^{ratilo} ~~do~~ ^{do} ~~Dubna~~ ^{Dubna}, ~~frizpla~~ ^{frizpla} ~~je~~ ^{je} ~~zase~~ ^{zase}
~~několik~~ ^{několik} ~~rodin~~ ^{rodin} ~~a~~ ^a ~~lehk~~ ^{lehk} ~~lanucha~~ ^{lanucha} ~~okoli~~ ^{okoli} ~~7.j. 2~~ ^{7.j. 2}
~~Lutela~~ ^{Lutela} ~~Lounska~~ ^{Lounska} ~~a~~ ^a ~~Prabocnička~~ ^{Prabocnička} ~~a~~ ^a ~~přibaly~~ ^{přibaly} ~~je~~ ^{je}
~~Černými~~ ^{Černými} ~~kaplanateli~~ ^{kaplanateli} ~~C. Maline~~ ^{C. Maline} ~~lyti~~ ^{lyti}
 x) x pravi skupině.

[illegible]

Příloha 4: Mapa Českého Malína z roku 1922 (zdroj polské štábní mapy)

